

บทที่ 3

การรำประสมท่าของโนราผู้หญิง

การรำประสมท่าเป็นกระบวนรำที่มีความสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงโนราที่มีมาแต่อดีต ซึ่งมีลักษณะกระบวนรำอยู่หลากหลายแตกต่างกันไป ตามความสามารถ ความถนัด และความคิดสร้างสรรค์ของโนราแต่ละคน ที่รังสรรค์กระบวนรำของตนขึ้นให้โดดเด่นมีลักษณะเฉพาะตัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงทักษะความสามารถความเชี่ยวชาญในกระบวนรำตามแบบฉบับของตนให้ปรากฏแก่ผู้ชม เพื่อสร้างความประทับใจครั้งแรกให้กับผู้ชม ที่ส่งผลต่อการติดตามชมการแสดงในลำดับต่อไป

จากการศึกษาข้อมูลในกระบวนรำประสมท่าพบว่า เป็นกระบวนท่ารำที่นำเอาท่ารำพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ ท่ารำบทครูสอน ท่ารำบทสอนรำ ท่ารำบทประณม ท่ารำเพลงครู และท่ารำประดิษฐ์ขึ้นใหม่ มาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นใหม่อย่างกลมกลืน ตามความคิดสร้างสรรค์ของโนราแต่ละคนอย่างมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกเอาการรำประสมท่าของ โนราถวิล จำปาทอง นายโรงโนราผู้หญิงแห่งจังหวัดพัทลุง มาทำการวิจัย สาเหตุเพราะโนราถวิล จำปาทอง เป็นนายโรงโนราผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป มีประสบการณ์ทางการแสดงยาวนาน และเป็นที่ยอมรับกันทั้งในสังคมและในหมู่นักป็นโนราด้วยกันว่าเป็นโนราผู้หญิงที่มีความสามารถดีเยี่ยมทางการแสดงโนราในด้านกระบวนรำ อีกทั้งได้ถ่ายทอดกระบวนรำ และการแสดงโนราให้กับโนราอีกหลายรุ่นในลำดับต่อมา

ในบทนี้จึงนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของการรำประสมท่า กระบวนท่ารำประสมท่า ตลอดจนแนวคิดและกลวิธีในการรำประสมท่าของโนราถวิล จำปาทอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายของคำว่า "รำประสมท่า"

อุดม หนูทอง²⁷ ได้ให้ความหมายการรำประสมท่าไว้ กล่าวสรุปได้ดังนี้ คือ การรำอวดลีลารำล้วน ๆ ตามแต่ความสามารถ และเวลาที่พอมิ เช่น เพลงครู ทำแม่ลาย รำสาวท่า รำคอนเหิน รำตัวอ่อน รำเพลงเร็ว รำเพลงช้า รำเสื่อลากหาง รำละครท่าต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์²⁸ ได้ให้ความหมายการรำประสมท่า สรุปได้ดังนี้ คำว่า "รำประสมท่า" เมื่อแยกตามลักษณะรูปคำและความหมายที่สำคัญก็จะได้ ดังนี้ คือ

"รำ" หมายถึง การแสดงท่าเคลื่อนไหวคนเดียวหรือหลายคน โดยมีลีลา และแบบท่าของการเคลื่อนไหว และมีจังหวะลีลาเข้ากับทำนองจังหวะเพลงร้องหรือเพลงดนตรี

"ประสม" หมายถึง การรวมกันเข้า (เป็นคำใช้ทั่ว ๆ ไป) เช่น ประสมโรง

"ท่า" หมายถึง การแสดงกิริยา ยกมือ ยกเท้าตามกำหนดเป็นวิธีไว้ เช่น ท่ารำ

"รำประสมท่า" หมายถึง การรำในราที่เกิดจากการคัดเลือก หรือการนำเอาท่าในราพื้นฐานบางท่ามาเรียงร้อย และเชื่อมโยงท่ารำเข้าด้วยกันตามความคิดสร้างสรรค์ และความถนัดของผู้รำ เพื่อที่จะให้เป็นเอกลักษณ์และอวดความสามารถเชิงกระบวนการจำเพาะตัว

กล่าวโดยสรุป "รำประสมท่า" หมายถึง การรำในราประกอบทำนอง จังหวะ ในลีลาท่ารำต่าง ๆ ที่คัดเลือกมาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นเป็นกระบวนการท่ารำใหม่ ตามความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความสามารถและความถนัดของผู้รำให้มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

3.2 กระบวนท่ารำประสมท่า

กระบวนท่า หมายถึง รายละเอียดของลักษณะท่ารำแต่ละท่าที่นำมาปฏิบัติต่อเนื่องเชื่อมโยงกันตั้งแต่ต้นจนจบการรำในชุดนั้น ๆ

กระบวนท่าประสมท่าของนายโรงโนรา หรือโนราใหญ่แต่ละท่าน จะมีความแตกต่างกันตามความสามารถ ไหวพริบปฏิภาณในการสร้างสรรค์ พลิกแพลงท่ารำ ให้มีความ

²⁷ อุดม หนูทอง, โนรา (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้, 2536), หน้า 57.

²⁸ ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์, "โนรา : การรำประสมท่าแบบตัวอ่อน", วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 8 - 9.

วิจิตรสวยงามเหมาะสมกับตัวเอง ลักษณะกระบวนการทำประสมทำของนายโองในราแต่ละท่านจึงมีรูปแบบเฉพาะตัว

จากการศึกษากระบวนการทำประสมทำของโองถวิล จำปาทอง พบว่ากระบวนการทำประสมทำของโองถวิลได้รับสืบทอดมาจากครูโอง 3 ท่าน คือ โองหมึกจังหวัดตรัง โองยกชูบัว (ศิลปินแห่งชาติ) และโองสมพงษ์ พงษ์ชนะ (บุตรชายโองเลื่อนทะเลน้อย) ทั้ง 3 ท่านเป็นครูโองที่โองถวิลไปฝากตัวเป็นศิษย์ฝึกทำโองและออกแสดงร่วมอยู่ในคณะด้วย โองถวิลได้จดจำลีลาท่าทำ และนำท่าทำของครูโองทั้ง 3 ท่าน มาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นใหม่ จนกลายเป็นกระบวนการทำประสมทำรูปแบบเฉพาะตนขึ้น และมีท่าทำบางท่าในโองถวิลได้คิดค้นแปลงมาจากท่าทำนาฏศิลป์ไทย มาสอดแทรกไว้ในกระบวนการทำประสมทำด้วย

กระบวนการทำประสมทำของโองถวิล จำปาทอง ประกอบด้วยการทำ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. ทำออกจากจาก
2. ทำเหิงตุ้ง
3. ทำแม่ท่า
4. ทำนาดข้า
5. ทำจับระบำ
6. ทำเพลงครู
7. ทำนาดเหิง
8. ทำเพลงทับ
9. ทำทองโอง
10. ทำเคล้ามือนั่งพนั๊ก

3.2.1 ลำดับขั้นตอนการทำประสมทำ

ลำดับขั้นตอนและลักษณะท่าทำประสมทำประกอบรูปภาพ โดยละเอียด ดังนี้

1. ทำออกจากจาก คือ การทำออกปรากฏตัวต่อสายตาผู้ชมเป็นครั้งแรก ประกอบด้วยท่าทำต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ท่าที่ 1 "ท่าค่านับ"²⁹

ภาพแสดงท่ารำออกจากจาก ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำออกจากจาก ท่าที่ 1

ผู้รำยืนไขว้เท้า เท้าซ้ายวางหน้า เท้าขวาวางหลังโดยวางฝ่าเท้าราบกับพื้นย่อเข่า
ทั้งสองข้าง มือทั้งสองจับส่งหลังแขนตั้งสองข้าง โนมัดวและกัมศิระะไปข้างหน้าเล็กน้อย

²⁹ ถวิล จำปาทอง, ในราถวิล จำปาทอง, แสดงแบบ, 20 กันยายน 2541

ท่าที่ 2 "ตั้งวงหน้า"

ภาพแสดงท่ารำออกจากจาก ท่าที่ 2

ลักษณะท่ารำออกจากจาก ท่าที่ 2

ผู้รำเป็นลักษณะเดียวกับจังหวะที่ 1 ตั้งมือทั้งสองขึ้นตั้งวงหน้าระดับสะเอวมือทั้งสองห่างกันเล็กน้อย แอ่นอก หน้าตรง

ท่าที่ 3

ภาพแสดงท่ารำออกจากฉาก ท่าที่ 3

ลักษณะท่ารำออกจากฉาก ท่าที่ 3

ผู้รำยืนด้วยเท้าซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นส้นเท้ามาด้านหน้า มือขวายกสูงระดับศีรษะ หักข้อศอกเป็นรูปมุมฉาก หายฝ่ามือเหยียดปลายนิ้วทั้งสองออกไปด้านข้าง มือซ้ายตั้งวงล่างระดับสะเอว อ่อนตัวและเฉียงศีรษะไปทางซ้าย

ท่าที่ 4 "ท่าสอดสร้อย"

ภาพแสดงท่าสอดสร้อยหมุนซ้าย

*ท่าสอดสร้อย เป็นลักษณะการรำหมุนรอบตัวเอง โดยหมุนไปทางขวาหรือซ้าย ถ้าหากหมุนทางซ้าย มือซ้ายจะต้องจับศอกอยู่ที่ระดับสายตา มือขวาดั้งวงเขาควาง พร้อมกับทอดราซ้าย ไช้วางหลัง ถ้าหากหมุนขวา มือขวาจะต้องจับศอกอยู่ที่ระดับสายตา มือซ้ายดั้งวงเขาควาง พร้อมกับทอดเท้าขวา ไช้วางหลัง ท่าสอดสร้อยนี้ในภาคอีสานใช้เป็นท่าเชื่อมเปลี่ยนกระบวนรำเมื่อรำจบในแต่ละเพลง

ลักษณะท่ารำทำสอศรร้อยหมื่นซ้าย

ผู้รำส่งมือขวาขึ้นตั้งวงเขาควาง มือซ้ายจับคว้งอแขนระดับหน้าผาก พร้อมกับทอดเท้าซ้ายไขว้วางหลัง แอนอกไปข้างหน้าเล็กน้อย ดันก้นให้งอนอ่อนตัวและเฉียงศีรษะไปทางขวา ย่อเข่าทั้งสองข้างแล้วหมุนตัวไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่าสอศรร้อยหมื่นขวา

ลักษณะท่ารำทำสอศรร้อยหมื่นขวา

ผู้รำส่งมือซ้ายขึ้นตั้งวงเขาควาง มือขวาจับคว้งอแขนระดับหน้าผาก พร้อมกับทอดเท้าขวาไขว้วางหลัง แอนอกไปข้างหน้าเล็กน้อย ดันก้นให้งอนอ่อนตัวและเฉียงศีรษะไปทางซ้าย ย่อเข่าทั้งสองข้างแล้วหมุนตัวไปทางขวา

ในกระบวนการรำออกจากากรของในภาคivil จะปฏิบัติทำสวดสร้อยหมขุนซ้าย แล้วรวมเท้าประสมเท้าเท่กัน ย่อตัวเก็บเท้าเคลื่อนตัวมากลางเวที พร้อมกับลดมือขวาลงมาข้าง ลำตัวถึงระดับสะเอว แล้วทวนกลับไปปฏิบัติทำที่ 1 ทำค่านับใหม่ จบด้วยทำสวดสร้อยหมขุนขวา ทำค่านับและทำสวดสร้อยเป็นทำรำที่ในภาคivil ใช้รำต่อเนื่องกันเสมอ และใช้รำ เป็นทำเชื่อมระหว่การรำแต่ละชั้นตอน

2. รำเหิงคั้ง คือการรำที่แสดงถึงความพร้อมของผู้รำที่ต้องการสื่อให้ถูกคู่รับ ทราบว่าพร้อมจะเริ่มการรำแม่ทำในลำดับต่อไป ประกอบด้วยทำรำต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท่าที่ 1

ภาพแสดงท่ารำเทิ่งต้ง ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำเทิ่งต้ง ท่าที่ 1

ผู้รำยืนไขว้เท้า โดยให้เท้าซ้ายไขว้วางหน้า เท้าขวาไขว้วางหลังให้วางฝ่าเท้าราบกับพื้นทั้ง 2 ข้าง โดยวางปลายเท้าซ้ายเฉียงออกด้านข้าง ยื่นส้นเท้ามาด้านหน้าเล็กน้อย และวางปลายเท้าขวาเฉียงออกด้านข้างให้นิ้วโป้งวางตรงกับส้นเท้าซ้าย ย่อเข่าทั้งสองข้าง

มือขวาจับคว่ำจับฝ่า ตั้งแขนกางออกด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายตั้งวงเขาควาง แล้วเปลี่ยนมือซ้ายม้วนจับสลับกับคลายออกตั้งวงตามจังหวะ พร้อมกับเล่นหน้าไปตามจังหวะมือ

ท่าที่ 2

ภาพแสดงท่ารำเหิงต้ง ท่าที่ 2

ลักษณะท่ารำเหิงต้ง ท่าที่ 2

ผู้รำยืนไขว้เท้าลักษณะเดียวกับท่าที่ 1 มือซ้ายจับคว่ำจับผ้า ดึงแขนกางออกด้านข้างระดับไหล่ มือขวาดึงวงเขาควย แล้วเปลี่ยนมือขวาม้วนจับสลับกับคลายออกดึงวง พร้อมเล่นหน้าไปตามจังหวะมือ

3. รำแม่ท่า

สุัทฉมน์ นาคเสน³⁰ ได้อธิบายความหมายของรำแม่ท่าว่า

“เป็นการรำประกอบทำนองจังหวะโดยไม่มีบทร้องประกอบ ในลีลาท่ารำต่าง ๆ ที่แต่ละคนมีความถนัด ซึ่งท่ารำโดยมากผู้รำจะนำเอามาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นเป็นกระบวนท่ารำใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับความสามารถของตนเอง ซึ่งการรำในลักษณะนี้ในบางคณะ หรือผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านก็จะเรียกต่างกันไป เช่น “รำอวดมือ” “รำเพลงโค” “รำประสมท่า” เป็นต้น”

ถวิล จำปาทอง³¹ ได้อธิบายถึงการรำแม่ท่า กล่าวสรุปไว้ดังนี้ “รำแม่ท่า” หรือ “รำบวน” เป็นชื่อที่โนราใช้เรียกกันมาแต่โบราณเป็นลักษณะการรำที่นำเอาท่ารำต่าง ๆ มาจัดเรียงขึ้นใหม่ตามความถนัดของโนราแต่ละคน เป็นการรำประกอบจังหวะและทำนองดนตรีล้วน โดยไม่มีบทร้อง ในกระบวนรำแม่ท่าถูกจัดบรรเลงเปลี่ยนจังหวะและทำนองเพลงไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับลีลาท่ารำ และสร้างความสนุกสนานในขณะรำ ทำให้คนดูเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายต่อการดูโนราในระยะเวลานาน แต่ต่อมาเมื่อมีโรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทต่อการฝึกหัดและเผยแพร่การรำโนรา ได้เรียกชื่อการรำแม่ท่าเป็น “รำเพลงโค” และ “รำประสมท่า” ดังที่มีปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

จากข้อมูลในชั้นต้น ผู้วิจัยได้สืบค้นหารายละเอียดของ “รำเพลงโค” เพิ่มเติม พบว่ามีรายละเอียด ดังนี้

³⁰ สุัทฉมน์ นาคเสน, “โนรา : รำเขียนทราย - เข็ยบถกมธนาว” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 37.

³¹ สัมภาษณ์ ถวิล จำปาทอง, ในราถวิล จังหวัดพัทลุง, 1 กรกฎาคม 2541.

* รำบวน เป็นชื่อเฉพาะที่โนราถวิลใช้เรียกขั้นตอนการรำแม่ท่าใน การรำประสมท่า

สุัทธมน์ นาคเสน³² ได้กล่าวถึงการรำเพลงโคว่า “คือการรำอวดท่าในลักษณะลีลา ทำรำต่าง ๆ ประกอบกับจังหวะทำนองดนตรีล้วน ๆ โดยไม่มีคำร้องประกอบ ซึ่งลักษณะการทำรำจะเป็นการนำเอาท่ารำพื้นฐาน อาทิ ทำรำบทครูสอน ทำรำบทสอนรำ ทำรำบทประดุม และท่ารำเพลงครู (12 ท่า) เป็นต้น มาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นใหม่ให้มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเองตามที่ตนเองถนัด ด้วยเหตุนี้ท่ารำเพลงโคของนายโงโนรา หรือโนราใหญ่แต่ละคนแต่ละคณะจึงมีความแตกต่างกันออกไป การเรียงร้อยท่ารำก็เช่นกัน บางครั้งก็ได้กำหนดไว้ตายตัว แต่จะขึ้นอยู่กับตัวนายโงโนราหรือโนราใหญ่คนนั้น ๆ ว่าจะเลือกใช้อย่างไรตามความสั้นยาวของการรำ และโอกาส หรือสมรรถภาพของตนเอง ฉะนั้นนักดนตรีจึงต้องคอยสังเกตผู้รำอยู่เสมอว่าจะรำท่าใด เพื่อจะได้บรรเลงดนตรีให้ถูกต้องสัมพันธ์กับท่ารำนั้น ๆ”

สุธิวศ์ พงษ์ไพฑูลย์³³ ได้กล่าวถึง “เพลงโค” ว่า “เป็นเพลงที่เลียนแบบมาจากเพลงหนังตะลุงที่ใช้เชิดรูปโค (รูปพระอิศวรทรงโคอุสุภราช) จึงเรียกว่า “เพลงโค” เป็นเพลงที่มีจังหวะเร่งเร้าระทึกใจ คล้ายลีลาการรำสิงโสดผาดผยอง ของโคทรงของพระอิศวร ที่เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์และมากด้วยความพยศ”

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ดังนี้

“รำแม่ท่า” คือ การรำอวดลักษณะลีลาท่ารำต่าง ๆ ประกอบกับจังหวะทำนองดนตรีล้วน ๆ โดยไม่มีคำร้องประกอบ มีการปรับเปลี่ยนจังหวะและทำนองเพลงไปตามลีลาท่ารำให้เกิดความสนุกสนาน สร้างความเพลิดเพลินให้กับคนดู โดยคัดเลือกท่ารำต่าง ๆ มาจากท่ารำพื้นฐาน อาทิ ทำรำบทครูสอน ทำรำบทสอนรำ ทำรำบทประดุม ทำรำสิบสองท่ามาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นใหม่ให้มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของตนเองตามความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกัน

การรำแม่ท่ามีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น “รำอวดมือ” “รำบวน” “รำเพลงโค” “รำประสมท่า” เป็นต้น

รำแม่ท่าประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

³² สุัทธมน์ นาคเสน, “โนรา : รำเขียนทวย - เขียนลูกมวนาว” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 150.

³³ สุธิวศ์ พงษ์ไพฑูลย์, “เพลงโค” สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ 6. (2529), หน้า 2540.

ท่าที่ 1 "ท่าอินโรว์ชาประยุกต์"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 1

ผู้รำอินโรว์เท้าเบี่ยงตัวไปทางขวา ให้เท้าซ้ายโรว์วางหน้า เบี่ยงปลายเท้าเฉียงไปด้านข้าง ฝ่าเท้าวางราบไปกับพื้น เท้าขวาโรว์วางหลังโดยทอดขาโรว์ยื่นเฉียงไปด้านหน้า วางฝ่าเท้าราบไปกับพื้น หันตัวเฉียงไปทางขวา ย่อเข่าในลักษณะเข่าขวาวางอยู่ที่ข้อพับของเท้าซ้าย และทิ้งน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าขวา

มือขวาดังวงสูงให้ปลายนิ้วมืออยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับหงายงอแขนหักข้อมือขึ้น กางมือออกไปด้านข้างระดับสะเอว อ่อนตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วม้วนมือสลับจับซ้ายขวา ตามจังหวะ

ท่าที่ 2 "ท่าเขาควางยีน"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 2

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 2

ผู้รำยีนไหว้เท้าเหมือนกับท่าที่ 1 หันหน้าเฉียงไปทางขวา มือทั้ง 2 ตั้งวงเขาควาง แอ่นอก หน้าตรง แล้วเปลี่ยนมือทั้งสองกางออกจับคว่ำตึงแขนระดับไหล่ สลับกับดึงขึ้นตั้งวงเขาควางตามจังหวะ

ท่าที่ 3 "ท่าพวงมาลา หรือท่าพวงดอกไม้ยืน"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 3

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 3

ผู้รำยืนไขว้เท้าเหมือนท่าที่ 1 หันหน้าเฉียงไปทางขวา มือทั้งสองงอข้อศอกยกสูงระดับใบหน้า ไขว้มือซ้อนกันในลักษณะจับคว่ำ ถอนตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วหมุนข้อมือทั้ง 2 สลับซ้อนไขว้ขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 4 "ทำอินโขวัวชาประยุกต์"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 4

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 4

ผู้รำย้อนกลับไปเริ่มปฏิบัติท่ารำแม่ท่าที่ 1 อีกครั้ง โดยปฏิบัติในลักษณะตรงกันข้าม คือ ยืนโขวัวเท้าให้เท้าขวาโขวัววงหน้า เท้าซ้ายโขวัววงหลัง หันลำตัวเฉียงไปทางซ้าย ลักษณะเดียวกับท่าที่ 1

มือซ้ายตั้งวงสูงให้ปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาจับหางงอแขนหักข้อมือขึ้น กางมือออกไปด้านข้างระดับสะเอว ช้อนตัวและศีรษะไปทางขวา แล้วม้วนมือกลับจับซ้าย - ขวา ตามจังหวะ

ท่าที่ 5 "ท่าเขาควายนีน"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 5

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 5

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับท่าที่ 2 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ ยืนไขว้เท้าให้เท้าขวาไขว้วางหน้า เท้าซ้ายไขว้วางหลัง หันลำตัวเฉียงไปทางซ้าย มือทั้ง 2 ตั้งวงเขาควายแอนอก หน้าตรง แล้วเปลี่ยนมือทั้ง 2 กางออกจับคว่ำตึงแขนระดับไหล่ สลับกับตั้งขึ้นตั้งวงเขาควายตามจังหวะ

ท่าที่ 6 "ท่าพวงมาลา หรือท่าพวงดอกไม้ยืน"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 6

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 6

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับที่ 3 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ ยืนไขว้เท้า ให้เท้าขวาไขว้วางหน้า เท้าซ้ายไขว้วางหลังหันตัวเฉียงไปทางซ้าย มือทั้ง 2 งอข้อศอกยกสูงระดับ ไบหน้า ไขว้มือซ้อนกันในลักษณะจับคว่ำ อ่อนตัวและศีรษะไปทางขวา แล้งหมุนข้อมือทั้ง 2 กลับ ไขว้ขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 7 "ท่าเปรียบท่า"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท้าว ท่าที่ 7

ลักษณะท่ารำแม่ท้าว ท่าที่ 7

ผู้รำยืนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาไว้หลังอระกาะคกเท้าขึ้น หันลำตัวไปทางขวาเฉียง
หันเท้ามาด้านหน้า กดปลายเท้าลงให้เข่าขวาอยู่ชิดกับข้อพับของขาซ้าย

มือขวาดังวงสูง ปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับหงายมือตั้งแขน ส่งมือออกไป
ด้านข้าง วางข้อมือบนสันเท้าขวา อ่อนตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วเปลี่ยนสลับมือจับซ้าย - ขวา
พร้อมกับการเล่นหน้าตามจังหวะ

ท่าที่ 8 “ท่าเขาควายนีน”

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 8

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 8

ผู้รำยืนไขว้เท้า เท้าซ้ายไขว้วางหน้า เท้าขวาไขว้วางหลัง หันหน้าเฉียงไปทางขวา มือทั้งสองตั้งวงเขาควาย แอ่นอก หน้าตรง แล้วเปลี่ยนมือกางออกจับคว่ำตึงแขนระดับไหล่ สลับกับตั้งขึ้นตั้งวงเขาควายตามจังหวะ

ท่าที่ 9 "ท่าพวงมาลา หรือท่าพวงดอกไม้ยืน"

ภาพแสดงท่าจำแม่ท่า ท่าที่ 9

ลักษณะท่าจำแม่ท่า ท่าที่ 9

ผู้รำวางเท้าขวาไว้วางหลัง ให้เข่าขวาอยู่ชิดกับข้อพับของขาซ้าย หันหน้าเฉียงไปทางขวา มือทั้งสองงอข้อศอกยกสูงระดับใบหน้า ไขว้มือจับซ้อนกัน อ่อนตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วหมุนข้อมือทั้ง 2 สลับไขว้ขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 10 "ท่าเปรียบท่า"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 10

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 10

ผู้รำย้อนกลับไปปฏิบัติท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 7 อีกครั้ง โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ ยืนด้วยเท้าขวา ยกเท้าซ้ายไว้หลัง งอเข่ากระดูกปลายเท้าขึ้น หันลำตัวเฉียงไปทางซ้าย เบี่ยงสันเท้ามาด้านหน้า กดปลายเท้าลงให้เข้าซ้ายอยู่ชิดกับข้อพับของขาขวา

มือซ้ายตั้งวงสูง ปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาจับหงายมือตั้งแขนส่งมือไปด้านข้าง วางข้อมือบนสันเท้าซ้าย อ่อนตัวและศีรษะไปทางขวา แล้วเปลี่ยนสลับมือจับซ้าย - ขวา พร้อมกับเล่นหน้าตามจังหวะ

ท่าที่ 11 "ท่าเขาควางฮีน"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 11

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 11

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับท่าที่ 8 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ ยืนไขว้เท้า เท้าขวาไขว้วางหน้า เท้าซ้ายไขว้วางหลัง หันหน้าเฉียงไปทางซ้าย มือทั้งสองตั้งวงเขาควาง แอ่นอก หน้าตรง แล้วเปลี่ยนมือทั้ง 2 ทางออกจับคว่ำตึงแขนระดับไหล่ สลับกับตั้งขึ้นตั้งวงเขาควางตามจังหวะ

ท่าที่ 12 "ท่าพวงมาลา หรือท่าพวงดอกไม้ฮิน"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 12

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 12

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับท่าที่ 9 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ ยืนไขว้เท้าขวาไขว้วางหน้า เท้าซ้ายไขว้วางหลัง หันหน้าเฉียงไปทางซ้าย มือทั้ง 2 งอข้อศอกยกสูงระดับโหนก ไขว้มือจับซ้อนกัน อ่อนตัวและศีรษะไปทางขวา แล้วหมุนข้อมือทั้ง 2 สลับไขว้ขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 13 "ท่าเสด็จซ้าย"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 13

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 13

ผู้รำนั่งคุกเข่า วางกันบนสันเท้าขวา ขาซ้ายตั้งเข่าขึ้นมาด้านหน้า วางฝ่าเท้าราบติดกับพื้น มือขวาดังวงสูง ปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับปลายหักข้อมือขึ้น ตั้งแขนขึ้นมาข้างหน้าขนานกับขาซ้าย วางข้อมือบนเข่าซ้าย เอียงลำตัวและศีรษะไปทางขวา แล้วเปลี่ยนมือสลับจับซ้าย - ขวา ตามจังหวะ

ท่าที่ 14 "ท่าชี้หนอนมั่ง หรือท่าชี้หนอนน้อย"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 14

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 14

ผู้รำนั่งคุกเข่าขวา เบียงเข่าขวาและลำตัวเฉียงไปทางขวาเล็กน้อย ราช่ายเหยียดตรงส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา แล้วงอเข่ากระดกปลายเท้าขึ้นตั้งตรงหมายฝ่าเท้าขึ้น มือขวาดั้งวงสูงปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับหมายหักข้อมือเข้าหาลำแขน งอข้อศอกกระดบตะเอนอ่อนตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วเปลี่ยนมือสลับจับซ้าย - ขวา ตามจังหวะ

ท่าที่ 15 “ท่าเชาควายนั่ง”

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 15

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 15

ผู้รำนั่งคุกเข่าเหมือนท่าที่ 14 มือทั้งสองตั้งวงเชาควาย หันหน้าไปทางขวา แอ่นอก หน้าตรง อ่อนตัวและศีรษะหงายไปหลัง ให้ศีรษะอยู่ใกล้ฝ่าเท้ามากที่สุด แล้วเปลี่ยนมือทั้งสองกางออก จับคว่ำตั้งแขนระดับไหล่ สลับกับตั้งมือขึ้นตั้งวงเชาควาย ตามจังหวะ

ท่าที่ 16 "ท่าพวงมาลา หรือท่าพวงดอกไม้บัง"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 16

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 16

ผู้รำนั่งเหมือนกับท่าที่ 14 มือทั้งสองงอหรือศอกยกสูงระดับใบหน้า ไขว้มือจับซ้อนกัน อ่อนตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วหมุนหรือมือทั้งสองสลับไขว้ขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 17 “ท่ารื้อหนอนนั่ง หรือท่ารื้อหนอนน้อย”

ภาพแสดงท่ารื้อแม่ท่า ท่าที่ 17

ลักษณะท่ารื้อแม่ท่า ท่าที่ 17

ผู้รำย้อนกลับไปปฏิบัติท่ารื้อแม่ท่าท่าที่ 14 อีกครั้ง โดยปฏิบัติในลักษณะท่าตรงข้ามกัน คือ นั่งคุกเข่าซ้าย เบียงเข่าซ้ายและลำตัวเฉียงไปทางซ้ายเล็กน้อย ขาขวาเหยียดตรงส่งไปด้านข้างจนหมดช่วงขา แล้วงอเข่ากระดกปลายเท้าขึ้นตั้งตรง หายฝ่าเท้าขึ้น มือซ้ายตั้งวงสูงปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาจับหมายหักข้อมือเข้าหาลำแขน งอข้อศอกกระดบสะเอว ขอนิ้วและศีรษะไปทางขวา แล้วเปลี่ยนสลับมือจับซ้าย - ขวา ตามจังหวะ

ท่าที่ 18 "ท่าเขาควางนึ่ง"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 18

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 18

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับท่าที่ 15 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ นึ่งคุกเข่ากระดกเท้าเหมือนท่าที่ 17 มือทั้งสองตั้งวงเขาควาง หันหน้าไปทางซ้าย แอนอก หน้าตรง อ่อนตัวและศีรษะหงายไปหลัง ให้ศีรษะอยู่ใกล้ฝ่าเท้ามากที่สุด แล้วเปลี่ยนมือทั้งสองกางออก จับคว่ำตึงแขนระดับไหล่ สลับกับตั้งมือขึ้นตั้งวงเขาควาง ตามจังหวะ

ท่าที่ 19 "ท่าพวงมาลา หรือท่าพวงดอกไม้บ้าง"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 19

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 19

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับท่าที่ 16 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ นั่งคุกเข่ากระดกเท้าเหมือนท่าที่ 17 มือทั้งสองงอข้อศอกยกสูงระดับใบหน้า ไขว้มือจับซ้อนกัน อ่อนตัวและศีรษะไปทางขวา แล้วหมุนข้อมือทั้งสองสลับไขว้ขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 20 "ท่านั่งโหว้ชาประยุกต์"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 20

ลักษณะท่ารำแม่ท่าท่าที่ 20

ผู้รำนั่งคุกเข่าขวาหันหน้าเฉียงไปทางขวา ขาซ้ายเหยียดตรงส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา แล้วงอเข่ากระดกปลายเท้าขึ้นตั้งตรง หมายฝ่าเท้าขึ้น ลำตัวตั้งตรงแนวเดียวกับขาขวา

มือซ้ายตั้งวงสูง ปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาจับหมาย หักข้อมือขึ้น หมายท้องแขนเหยียดตั้งส่งไปด้านหลัง วางข้อมือใกล้กับฝ่าเท้าซ้าย เบี่ยงลำตัวและศีรษะไปทางขวา แล้วเปลี่ยนมือสลับจับซ้าย - ขวาตามจังหวะ

ท่าที่ 21 "ท่านั่งไร้วัวธาประยุกต์"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 21

ลักษณะท่ารำแม่ท่าท่าที่ 21

ผู้รำปฏิบัติท่ารำลักษณะเดียวกับท่าที่ 20 โดยปฏิบัติในท่าตรงข้ามกัน คือ นั่งคุกเข่าซ้าย หันหน้าเฉียงไปทางซ้าย ขาขวาเหยียดตรงส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา แล้ววงเข่ากระดกปลายเท้าขึ้นตั้งตรง หายฝ่าเท้าขึ้น ลำตัวตั้งตรงแนวเดียวกับขาซ้าย

มือขวาดังวงสูงปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับหงายหักข้อมือขึ้น หายท้องแขนเหยียดตั้งส่งไปด้านหลัง วางข้อมือใกล้กับฝ่าเท้าขวา เบี่ยงลำตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วเปลี่ยนมือสลับจับซ้าย - ขวา ตามจังหวะ

ท่าที่ 22 "ทำน้าวศร"

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 1

*ทำน้าวศร คือ ท่ารำเฉพาะตัวที่ในภาควิศคิดขึ้นใหม่โดยดัดแปลงมาจากทำนาฏศิลป์ไทย

ลักษณะท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 1

ผู้รำนั่งคุกเข่าขวาหน้าตรง ขาซ้ายเหยียดตรงส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา แล้วงอเข่ากระดกหลังหายใจเข้าขึ้น มือซ้ายจับข้างศีรษะงอแขนหักข้อมือเข้าหาศีรษะ มือขวาดังมือตั้งแขนยื่นมาด้านหน้าขนานกับขาขวา เอียงศีรษะและลำตัวไปทางซ้ายแล้วคลึงแขนตามจังหวะ

ผู้รำปฏิบัติเช่นนี้สลับกัน โดยเปลี่ยนนั่งคุกเข่าซ้าย กระดกเท้าขวา ตั้งมือซ้ายยื่นมาด้านหน้า มือขวาจับข้างศีรษะ พร้อมกับหมุนตัวไปปฏิบัติครบทั้ง 4 ด้าน โดยหมุนไปทางซ้าย จังหวะสุดท้ายผู้รำหันมาปฏิบัติท่าด้านหน้าเหมือนท่าเริ่มต้น ดังภาพ

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 3

ภาพแสดงท่ารำแม่ท้าว ท่าที่ 22 จังหวะที่ 4

4. **ร่ำทำนาค** คือ การร่ำรำที่แสดงการเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งโดยการเดิน มี 2 ลักษณะ คือ การเดินในทำนองช้าเรียกว่า “ร่ำนาคช้า” และการเดินในทำนองเร็วเรียกว่า “ร่ำนาคเร็ว” ในขณะที่เดินมือทั้งสองจะรำรำในท่าทางต่าง ๆ ประกอบด้วย

ร่ำนาคช้า คือ การเดินในทำนองจังหวะช้าช้าผู้รำจะเน้นการก้าวเท้าขวา เท้าซ้าย สลับกันเคลื่อนที่ไปข้างหน้าโดยเดินเป็นวง หรือย่อเท้าอยู่กับที่

ร่ำนาคช้าประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ เรียงตามลำดับดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท่าที่ 1 "ท่านาคมือเดียว"

ภาพแสดงท่ารำนาคช้า ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำนาคช้า ท่าที่ 1

ผู้รำนั่งคุกเข่าทั้งสองข้าง กางเข่าออกจากกันเล็กน้อย

มือขวาจับศอกซ้าย ห้อย ดึงแขนกางมือออกระดับสะเอว มือซ้ายจับหลังแรน
ดึง กัดไหล่ซ้าย เอียงลำตัวและศีรษะไปทางซ้าย แล้วดึงมือซ้ายขึ้นตั้งวงหน้าระดับอก กัดไหล่
ขวา เอียงลำตัวและศีรษะทางขวา ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ

ท่าที่ 2

ภาพแสดงท่ารำนาถชา ท่าที่ 2 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำนาถชา ท่าที่ 2 จังหวะที่ 1

ผู้รำน้มยกเข่าทั้งสองสูงจากพื้นให้ขนานไปกับพื้น กางเข่าออกจากกันเล็กน้อย มือขวาจับศอกว่างอแขนระดับใบหน้า มือซ้ายจับหลังแขนตึง กดไหล่ซ้าย เอียงลำตัวและศีรษะไปทางซ้าย สวมตามองที่นิ้วมือขวา

ภาพแสดงท่ารำนาดข้าท้าวที่ 2 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำนาดข้าท้าวที่ 2 จังหวะที่ 2

ผู้รำนั่งเหมือนจังหวะที่ 1 มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก มือขวาพลิกหงายมือหักปลายนิ้วลง งอแขนอยู่ระดับอกใกล้กับมือซ้าย กดไหล่ขวา เอียงลำตัวและศีรษะไปทางขวา ปฏิบัติท่าสลับกับจังหวะที่ 1 พร้อมกับค่อย ๆ ลุกขึ้นยืน

ท่าที่ 3

ภาพแสดงท่ารำนาคช้า ท่าที่ 3 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำนาคช้า ท่าที่ 3 จังหวะที่ 1

ผู้รำเดินก้าวเท้าเคลื่อนไปเป็นวงสี่เหลี่ยมต่อเนื่องต่อจากท่าที่ 2 โดยให้สัมพันธ์กับจังหวะ
 มือดังนี้ ก้าวเท้าซ้าย มือซ้ายจับหลังแรนตึง มือขวาจับกว้างอแขนระดับใบหน้า กดไหล่ซ้าย
 เอียงลำตัวและศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่าขนาดข้าท่าที่ 3 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำนาคข้าท่าที่ 3 จังหวะที่ 2

ก้าวเท้าขวา มือขวาพลิกหงายมือหักปลายนิ้วลง งอแขนอยู่ระดับอก มือซ้ายตั้ง
วงหน้าระดับอกอยู่ใกล้กับมือขวา กัดไหล่ขวา เอียงลำตัวและศีรษะไปทางขวา ปฏิบัติสลับกับ
จังหวะที่ 1 กันตามจังหวะ

ท่าที่ 4

ภาพแสดงท่ารำนาดข้าว ท่าที่ 4

ลักษณะท่ารำนาดข้าว ท่าที่ 4

ผู้รำเดินก้าวเท้าเคลื่อนไปเป็นวงสลับเนื่องมาจากท่าที่ 3 โดยเปลี่ยนมือขวาตั้งวงหน้า ตะแคงให้ปลายนิ้วเข้าหาลำตัว มือซ้ายจับตะแคงเข้าหาลำตัวระดับอก งอแขนยกข้อศอกขึ้นให้มีลักษณะโค้งเป็นวงกลมท่าโคมเวียน โดยก้าวเท้าข้างเดียวกับมือตั้งวงและเอียงศีรษะไปข้างเดียวกับมือจับ สลับเปลี่ยนมือจับและตั้งวงตามจังหวะ

ท่าที่ 5

ภาพแสดงท่ารำนาคข้าว ท่าที่ 5 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำนาคข้าว ท่าที่ 5 จังหวะที่ 1

ผู้รำหยุดเดินเป็นวงหันหน้าตรง ยืนไหล่เท้า เท้าขวาไขว้วางหน้า เท้าซ้ายไขว้วาง
หลังให้ฝ่าเท้าทั้งสองราบติดกับพื้น มีอรวาดังวงเขาควาง มือซ้ายจับส่งหลังแขนตั้ง แอ่นอก เอียง
ศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำนาคช้าท่าที่ 5 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำนาคช้าท่าที่ 5 จังหวะที่ 2

ผู้รำยืนไขว้เท้าลักษณะเดิม เปลี่ยนมือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก มือขวาม้วนมือจับเข้าหาศีรษะ งอแขน เอียงศีรษะไปทางขวา สายตามองมือซ้าย ย่อเข่า แล้วหมุนตัวไปทางซ้าย พร้อมกับเปลี่ยนมือสลับกับจังหวะที่ 1 โดยไม่ต้องรยับเท้า เมื่อหมุนครบรอบ เท้าซ้ายจะกลับมาไขว้อยู่ด้านหน้า เท้าขวาไขว้วางหลัง

ท่าที่ 6

ภาพแสดงท่ารำนาคช้ำ ท่าที่ 6

ลักษณะท่ารำนาคช้ำ ท่าที่ 6

ผู้รำยืนไขว้เท้า เท้าซ้ายไขว้อยู่ด้านหน้า เท้าขวาไขว้วางหลัง มือซ้ายตั้งวง
 เขาควาง มือขวาจับหนายที่ชายพก เอียงศีรษะไปทางซ้าย แล้วเปลี่ยนมือซ้ายม้วนมือจับเข้าหา
 ศีรษะ งอแขน มือขวาคลายมือออกตั้งวงลำระดับชายพก เอียงศีรษะทางขวา ย่อเข่าแล้วหมุนรอบ
 ตัวไปทางขวา พร้อมกับเปลี่ยนมือสลับกันตามจังหวะโดยไม่ต้องขยับเท้า เมื่อหมุนครบรอบ ขา
 ซ้ายจะกลับมาไขว้อยู่ด้านหน้า เท้าขวาไขว้วางหลัง

5. รำจัมระบำ

รำจัมระบำ คือ การรำในจังหวะเพลงจัมระบำ ประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ท่าที่ 1

ภาพแสดงท่ารำจัมระบำ ท่าที่ 1 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจัมระบำ ท่าที่ 1 จังหวะที่ 1

ผู้รำยืนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาไว้ไปด้านหลัง กดปลายเท้าลง มือขวาจับคว่างอ แขนระดับใบหน้า มือซ้ายจับตึงแขน ส่งไปด้านหลังใกล้กับฝ่าเท้าขวา เอียงศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 1 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 1 จังหวะที่ 2

ยืนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายไขว้ไปด้านหลัง กดปลายเท้าลง มือซ้ายจับคว้างอแนน ระดับใบหน้า มือขวาจับตึงแนน ส่งไปด้านหลังใกล้กับฝ่าเท้าซ้าย เอียงศีรษะไปทางขวา แล้วปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ

ท่าที่ 2

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 1

ผู้รำปฏิบัติเท้าสับเนื่องจากท่าที่ 1 จังหวะเท้าขวาไขว้วางหลัง มือขวาดึงวงสูง
ปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับตั้งแขนส่งไปด้านหลัง เอียงศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 2

จังหวะเท้าซ้ายไขว้วางหลัง มือซ้ายตั้งวงสูงปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาจับตั้ง แขนส่งไปด้านหลัง เอียงศีรษะไปทางขวา แล้วปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ

ท่าที่ 3

สถาบันนันทวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 3

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 3

ผู้รำปฏิบัติให้สืบเนื่องจากท่าที่ 2 จังหวะเท้าขวาไขว้วางหลังด้วยจุมกเท้า มือทั้งสองตั้งวงสูงปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว เอียงศีรษะไปทางซ้าย สลับกับยกเท้าซ้ายไขว้วางหลัง มือทั้งสองจับส่งหลังตั้งแขน เอียงศีรษะไปทางขวา ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ

ท่าที่ 4

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 4 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 4 จังหวะที่ 1

ผู้รำยืนหน้าตรง ย่อเข่า วางสันเท้าขวาหน้าเท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงหน้าอขนระ
ดับอก มือขวาจับหางอขนระดับอก มือทั้งสองห่างกันเล็กน้อย เอียงศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำจับระบำท่าที่ 4 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับระบำท่าที่ 4 จังหวะที่ 2

เท้าขวาวางหลังด้วยจุมกเท้า มือซ้ายจับหงายขนอขนระดับอก มือขวางอขน
ตั้งวงหน้าระดับอกมือทั้งสองห่างกันเล็กน้อย เอียงศีรษะไปทางซ้าย แล้วปฏิบัติสลับกันตาม
จังหวะ ขณะปฏิบัติท่าทำให้ย่อเข่าตลอดเวลา

ท่าที่ 5

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 5

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 5

ผู้รำย่อเท้าขวา และปลายเท้าซ้ายไปด้านข้างยกสะโพกซ้ายขึ้นตามจังหวะ ที่มีมือขวาดั้งวางสูงปลายนิ้วอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายจับหงายหักข้อมือขึ้น งอแขนกางมือออกไประดับสะเอว แล้วสลับด้วยย่อเท้าซ้ายและปลายเท้าขวา ยกสะโพกขวาขึ้นมือซ้ายดั้งวางสูง มือขวาจับหงายหักข้อมือองอแขนกางมือออกระดับสะเอว ปฏิบัติไปตามจังหวะ

ท่าที่ 6

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 6 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 6 จังหวะที่ 1

ผู้รำปฏิบัติเห่าสืบเนื่องมาจากท่าที่ 5 จังหวะย่อเท้าขวา และปลายเท้าซ้ายไปด้านข้างยกสะโพกซ้ายขึ้น มือซ้ายจับพวย หักข้อมือขึ้นนอนแขนกางออกไปด้านข้าง ระดับสะเอว มือขวาดั้งวงล่างที่ชายพก เอียงศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำจับกระบี่ท่าที่ 6 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับกระบี่ท่าที่ 6 จังหวะที่ 2

ผู้รำย่อเท้าซ้ายและปลายเท้าขวา ยกสะโพกขวาขึ้น มือขวาจับหงาย หักข้อมือขึ้น งอแขนกางออกไปด้านข้างระดับสะเอว มือซ้ายตั้งวงล่างที่ชายพก ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ พร้อมกับเคลื่อนตัวไปด้านหน้า และถอยหลังในจังหวะเท่ากัน

ท่าที่ 7

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 7 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 7 จังหวะที่ 1

ผู้รำยืนเท้าขวา วางสันเท้าซ้ายอยู่หน้าเท้าขวา ข้อมือ มือขวาจับศอกซ้ายอขนอยู่
ระหว่างศอก มือซ้ายตั้งวงล่างที่ชายพก ลำตัวตั้งตรง เอียงศีรษะไปทางขวา

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 7 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับระบำท่าที่ 7 จังหวะที่ 2

ผู้รำยืนเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังด้วยจุมกเท้า มือซ้ายจับคางอแขนอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาดึงวงล่างระดับชายพก เอียงศีรษะไปทางซ้าย ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ

ท่าที่ 8

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 8

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 8

ผู้รำย่อเท้าขวา และปลายเท้าซ้ายไปด้านซ้าย ตั้งเข่ายกสะโพกซ้าย สลับกับย่อเท้าซ้าย และปลายเท้าขวาไปด้านซ้าย ยกสะโพกขวา มือทั้งสองจับคว่ำจับผ้า ตั้งแขนกางออก ระดับสะเอว เอียงศีรษะไปทางเดียวกับเท้าที่แตะปลายเท้า ปฏิบัติไปตามจังหวะพร้อมกับเคลื่อนไปเป็นวง

ท่าที่ 9

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 1

ผู้รำย่อเท้าขวาแตะปลายเท้าซ้ายมาด้านหน้า มือทั้งสองตั้งวงโคมเวียนระดับอก
เอียงศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 2

ผู้รำย่อเท้าซ้ายและปลายเท้าขวาไปด้านข้าง มือทั้งสองหงายมือองแชนระดับอก
เฉียงศีรษะไปทางขวา

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 3

ลักษณะท่ารำจับระบำท่าที่ 9 จังหวะที่ 3

ผู้รำย่อเท้าขวาแตะปลายเท้าซ้ายมาด้านหน้า มือทั้งสองตั้งวงโคมเวียนระดับอก
เฉียงศีรษะไปทางซ้าย

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 4

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 4

ผู้รำย่อตัวขวาและปลายเท้าซ้ายมาด้านหน้า เปิดสันเท้าหลัง มือทั้งสองจับคว่ำ
งอแขนอยู่ระดับหน้ามาก ให้มือทั้งสองห่างกันเล็กน้อย เอียงศีรษะไปทางขวา
แล้วพวนกลับไปปฏิบัติท่ารำซ้ำตั้งแต่จังหวะที่ 1 ถึงจังหวะที่ 4 ตามจังหวะ

ท่าที่ 10

ภาพแสดงท่ารำจับระบำท่าที่ 10 จังหวะที่ 1

ลักษณะท่ารำจับระบำท่าที่ 10 จังหวะที่ 1

ผู้รำยืนเท้าขวา และปลายเท้าซ้ายมาด้านหน้า มือทั้งสองจับคว้งอแขน อยู่ระดับหน้าผากห่างกันเล็กน้อย เอียงศีรษะไปทางซ้าย แล้วแตะปลายเท้าซ้ายหมุนรอบตัวไปทางขวาหนึ่งรอบ

ภาพแสดงท่ารำจับระบำท่าที่ 10 จังหวะที่ 2

ลักษณะท่ารำจับระบำท่าที่ 10 จังหวะที่ 2

ผู้รำปฏิบัติลักษณะเดิมหมุนตัวกลับไปทางขวาหนึ่งรอบมาหน้าตรง พร้อมกับ ค่อย ๆ ลดมือขวาลงมาจับพวยแขนตั้ง กางมือออกระดับตะเอน และปล่อยจับมือซ้ายออกตั้งมือ ตั้งแขนแล้วคลึงแขนตามจังหวะ

ท่าที่ 11

ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 11

ลักษณะท่ารำจับระบำ ท่าที่ 11

ผู้รำยื่นไขว้เท้า เท้าขวาไขว้หน้า เท้าซ้ายไขว้เท้าวางหลังด้วยจมูกเท้า เปิด
 ส้นเท้าหลัง มือทั้งสองจับหางแรนตึงกางออกระดับสะเอว เอียงศีรษะไปทางซ้าย แล้วกระทุ้งเท้า
 ซ้ายตามจังหวะ

6. รำเพลงครุ

รำเพลงครุ คือ การรำอีกลักษณะหนึ่งที่มีท่ารำกำหนดไว้เป็นแบบแผน ให้ผู้รำสามารถเลือกปฏิบัติท่ารำได้ตามความเหมาะสม ประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ท่าที่ 1 "ท่าไหว้"

ภาพแสดงท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 1

ผู้รำยืนเท้าขวากราซ้ายมาด้านหน้า งอเข่ายื่นสันเท้ามาด้านหน้า สูงประมาณครึ่งแข้งของเท้าขวา มือทั้งสองพนมไหว้ระหว่างอก ยกข้อศอกขึ้นเล็กน้อย ให้แขนมีลักษณะโค้งอ่อนอก ดันกันให้งอน หน้าตรง เียดปลายคางให้ได้สัดส่วนกับมือทั้งสองข้าง พร้อมกับยึดยุบเล่นหน้าตามจังหวะ แล้วเปลี่ยนยกเท้าหน้าสลับกัน โดยปฏิบัติมือลักษณะเดิม ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ 3 ครั้ง

ท่าที่ 2 "ท่าพระลักษณณ์แมลงคร"

ภาพแสดงท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 2

ลักษณะท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 2

ผู้รำปฏิบัติท่าลักษณะเดียวกับท่าที่ 1 ในจังหวะยกเท้าซ้าย มือขวาดังวงสูง มือซ้ายจับหงายหักข้อมือขึ้น ดึงแขนยื่นมือมาด้านหน้าขนานกับเท้าซ้าย วางข้อมือบนเข่าซ้าย เอียงศีรษะไปทางขวา แล้วเปลี่ยนยกเท้าขวา มือซ้ายดังวงสูง มือขวาจับหงายหักข้อมือขึ้น ดึงแขนยื่นมือมาด้านหน้าขนานกับเท้าขวา วางข้อมือบนเข่าขวา เอียงศีรษะไปทางซ้าย ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ 3 ครั้ง

ท่าที่ 3 "ท่าศอกสร้อย"

ภาพแสดงท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 3

ลักษณะท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 3

ผู้รำปฏิบัติท่าลักษณะเดียวกับท่าที่ 1 ในจังหวะยกเท้าซ้าย มือซ้ายจับคว้างอ แขนอยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาดึงวงเราควาย เอียงศีรษะไปทางขวา แล้วเปลี่ยนยกเท้าขวา มือขวาจับคว้างอ แขนอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายดึงวงเราควาย เอียงศีรษะไปทางซ้าย ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ 3 ครั้ง

ท่าที่ 4 "ท่าจิบหนาย"

ภาพแสดงท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 4

ลักษณะท่ารำเพลงครุ ท่าที่ 4

ผู้รำปฏิบัติท่าลักษณะเดียวกันกับท่าที่ 1 ในจังหวะยกเท้าซ้าย มือทั้งสอง จิบหนาย หักข้อมือขึ้น งอแขน หนีบข้อศอกยื่นมือมาด้านหน้าระดับสะเอว ให้มือทั้งสองห่างกัน เล็กน้อย หน้าตรง แล้วเปลี่ยนยกเท้าขวา มือปฏิบัติลักษณะเดิม ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ 3 ครั้ง

7. จำนวนเร็ว

จำนวนเร็ว คือ การเดินในทำนองจังหวะเร็ว ผู้รำจะเน้นการก้าวเท้า หรือย่อเท้าที่มีเท้าข้างใดข้างหนึ่งเป็นเท้าหน้า และเท้าอีกข้างหนึ่งทำตามในลักษณะเดียวกัน ซึ่งนิยมใช้เท้าซ้ายเป็นเท้าหน้า มือทั้งสองช่วยรำในท่าทางต่าง ๆ ประกอบไปด้วย

การรำจำนวนเร็ว ประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท่าที่ 1 "ท่าภาคมือเดียว"

ภาพแสดงท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 1 "ท่าภาคมือเดียว"

ลักษณะท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 1

ผู้รำย่อเท้าซ้ายเป็นเท้าหน้า มือขวาจับคว่ำจับผ้า ตึงแขนกางออกไปด้านข้างระดับ
ตะเอน มือซ้ายกางแขนจับคว่ำตึงแขนข้างลำตัวด้านซ้ายระดับตะเอน เอียงศีรษะไปทางซ้าย กลับ
กับย่อเท้าขวาตาม แล้วปล่อยจับมือซ้าย ตึงแขนตั้งข้อมือขึ้นที่ข้างลำตัวซ้าย มือขวาปฏิบัติ
เหมือนเดิม เอียงศีรษะไปทางขวา เดินย่อเท้าพร้อมกับเปลี่ยนมือไปตามจังหวะ

ท่าที่ 2 "ท่านาคนาง"*

ภาพแสดงท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 2 "ท่านาคนาง"

ลักษณะท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 2

ผู้รำยืนไขว้เท้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหน้าหันเท้าตรงกับนิ้วโป้งเท้าขวา เขียงปลายเท้า
ออกด้านข้าง แล้วเขียงเท้ายกสะโพกซ้ายตั้งมือ มือซ้ายจับคว่ำ ตั้งแขน กางออกระดับไหล่ มือขวา
จับคว่ำตั้งแขนข้างสะโพก สลับกับเขียงเท้ายกสะโพกขวา มือซ้ายลดมือจับลงระดับสะโพก มือ
ขวาตั้งมือจับ ตั้งแขนกางออกตั้งมือขึ้นระดับไหล่ ปฏิบัติสลับกันตามจังหวะ

*ท่านาคนาง เป็นท่ารำเฉพาะตัวของโนราทวิไลที่ได้รับสืบทอดมาจากโนรายก ชูบัว

ท่าที่ 3 "ท่านาคสองมือ"

ภาพแสดงท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 3 "ท่านาคสองมือ"

ลักษณะท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 3

ผู้รำเดินย่ำเท้าให้เท้าซ้ายเป็นเท้าหน้า แล้วปฏิบัติมือเหมือนกับท่านาคนาง จังหวะ ย่ำเท้าซ้าย มือซ้ายดึงมือจับระดับสะเอว จังหวะย่ำเท้าขวา มือขวาดึงมือจับระดับสะเอว เดินย่ำเท้าพร้อมกับเปลี่ยนมาไปตามจังหวะ

ท่าที่ 4 "ท่าสอดมือ"

ภาพแสดงท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 4 "ท่าสอดมือ"

ลักษณะท่ารำนาคเร็ว ท่าที่ 4

ผู้รำย่อเท้าสืบเนื่องมาจากท่าที่ 3 จังหวะย่อเท้าซ้าย มือซ้ายจับค้วงอแนน อยู่ระหว่างคิ้ว มือขวาดังวงเขาควาง เอียงศีรษะทางขวา แล้วย่อเท้าไปตามจังหวะ พร้อมกับค่อย ๆ ถัดมือขวาลงระดับตะเอน สอดขึ้นมาจับค้วงอแนนอยู่ระหว่างคิ้ว มือซ้ายดังวงเขาควาง เอียงศีรษะไปทางซ้าย เดินย่อเท้าพร้อมกับเปลี่ยนมือไปตามจังหวะ

8. รำเพลงทับ

รำเพลงทับ คือ การรำเฉพาะอย่างอีกลักษณะหนึ่งในจังหวะเพลงที่มีทับเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงให้สอดคล้องกลมกลืนกับท่ารำ เป็นการเล่นประชันอวดลีลาท่ารำของคนรำกับลีลาการตีทับให้เกิดความสนุกสนาน ในอาจะรำเพลงทับได้ดีต้องมีทักษะความสามารถเฉพาะตัวสูง และเป็นที่พอใจรักใคร่ของครูในอาจึงจะได้รับการถ่ายทอดให้ การรำเพลงทับนี้ในรำนำมาแสดงเฉพาะในช่วงเวลาสำคัญ เช่น เมื่อแข่งประชันใจ ทั้งนี้เพื่อเรียกคะแนนจากคนดู ถ้าหากเป็นการแสดงในอาเพื่อความบันเทิงโดยทั่วไปจะไม่นิยมนำมาแสดง เพราะผู้รำจะเหนื่อยมากและต้องใช้เวลาแสดงนาน

รำเพลงทับประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ เรียงตามลำดับดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท่าที่ 1 "ท่าคลังแขนมือเดียว (ฮิน)"

ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 1

ผู้รำยืนไขว้ขา เท้าซ้ายไขว้หน้า เท้าขวาไขว้หลังเปิดสันเท้า มือขวาจับคอว่าจับ
ผ้า ดึงแขนกางมือออกระดับตะเอน มือซ้ายดึงแขนขึ้นมาด้านหน้า ตั้งปลายนิ้วขึ้นระดับอก เอียง
ซ้าย แล้วคลังแขนซ้ายตามจังหวะ พร้อมกับค่อย ๆ ย่อเข่าลงนั่งคุกเข่า

ท่าที่ 2 "ท่าคลังแขนมือเดียว (นั่ง)"

ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 2

ลักษณะท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 2

ผู้รำนั่งคุกเข่าซ้าย หน้าตรง เท้าขวาเหยียดส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา งอเข่า
 กระดกปลายเท้าชี้ตั้งตรง หงายฝ่าเท้าขึ้น กดปลายเท้าลง ลำตัวตรงแนวเดียวกับเท้าซ้าย
 แอ่นอก มือขวาจับคว่ำจับผ้า ดึงแขนกางมือออกระดับสะเอว มือซ้ายดึงแขนยื่นมาด้านหน้า ตั้ง
 ปลายนิ้วขึ้นระดับอกเอียงขวา แล้วคลังแขนทั้งสองข้างตามจังหวะ

ท่าที่ 3 "ท่าคลังแขนสองมือ (นั่ง)"

ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 3

ลักษณะท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 3

ผู้รำนั่งคุกเข่าซ้าย หน้าตรง เท้าขวาเหยียดส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา งอเข่า กระดกปลายเท้าชี้ตั้งตรง หมายฝ่าเท้าขึ้น กดปลายเท้าลง ลำตัวตรงแนวเดียวกับเท้าซ้าย แอนอก มือทั้งสองตั้งมือตึงแขนยื่นมาด้านหน้า ตั้งปลายนิ้วขึ้นระดับอก ให้มือทั้งสองห่างกันเล็กน้อย แล้วคลังแขนทั้งสองข้างตามจังหวะ

ท่าที่ 4 "ท่าจับคว่ำสองมือ (นั่ง)"

ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 4

ลักษณะท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 4

ผู้รำนั่งคุกเข่าซ้าย หน้าตรง เท้าขวาเหยียดส่งไปด้านหลังจนหมดช่วงขา งอเข่า กระดกปลายเท้าชี้ตั้งตรง หายใจเข้าเท้าขึ้นกดปลายเท้าลง มือทั้งสองจับคว่ำ ตั้งแขนซ้าย งอแขนขวาส่งมือมาด้านหน้าห่างกันเล็กน้อย แล้วสลับกันตั้งแขนงอแขนพร้อมกับยกลำตัวตามจังหวะ

9. รำท่งโรง

รำท่งโรง คือ ท่าที่ใช้เคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ในลักษณะวิ่งเก็บเท้าหรือชอยเท้าได้ในลักษณะย่อเข่า ลำตัวตั้งตรงแอ่นอก ดันก้นให้งอน โคนวงวิ่งไปทางขวาหรือทางซ้ายก็ได้ เป็นลักษณะวงกลม ถ้าหากวงวิ่งไปทางขวา มือขวาดังวงหน้า หากวงไปทางซ้ายมือซ้ายดังวงหน้า ส่วนมืออีกข้างประกบกันในลักษณะท่ารำต่าง ๆ เช่น จับส่งหลัง จับคว่ำจับผ้าดึงแขนกางออกไปได้

ภาพแสดงท่าท่งโรงวงทางซ้าย

ลักษณะท่ารำท่าท่งโรงวงทางซ้าย

ผู้รำวิ่งเก็บเท้าที่ วงทางซ้ายในลักษณะย่อเข่า ลำตัวตั้งตรง แอ่นอก ดันก้นให้งอน มือซ้ายดังวงหน้าระดับอก มือขวาจับส่งหลัง เอียงศีรษะไปทางขวา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพแสดงท่าห้องโรงวนทางขวา

ลักษณะท่ารำท่าห้องโรงวนทางขวา

ผู้รำวิ่งเก็บเท้าที่ วนทางขวาในลักษณะย่อเข่า ลำตัวตั้งตรง แอ่นอก ดันกันให้
งอน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับส่งหลัง เอียงศีรษะไปทางซ้าย

10. รำเกล้ามือนั่งพนั๊ก

รำเกล้ามือนั่งพนั๊ก คือ กระทบวนทำรำรองโนราห์ที่แสดงถึงการสิ้นสุดกระทบวนรำ และใช้หยุดพักเพื่อคลายความเหน็ดเหนื่อยเตรียมตัวแสดงในลำดับต่อไป มีรายละเอียด ดังนี้

ท่าที่ 1

ภาพแสดงท่ารำเกล้ามือนั่งพนั๊ก ท่าที่ 1

ลักษณะท่ารำเกล้ามือนั่งพนั๊ก ท่าที่ 1

ผู้รำยืนหน้าตรง แขนซ้ายวางทาบอก ปลายนิ้วหึ่ง 5 นิ้ว ชี้ไปด้านข้าง มือขวา จับคว่ำตึงแขนกางออกไปด้านข้างระดับไหล่ ศีรษะเฉียงขวา แล้วย่อเข่าเก็บเท้าถี่ ๆ ถอยไปด้านหลังพร้อมกับเลื่อนมือขวาวนมาด้านหน้า มือซ้ายแทงปลายนิ้วสอดด้านหลังแขนขวา ส่งมาด้านหน้าจนถึงมือขวา

ท่าที่ 2

ภาพแสดงท่ารำเกล้ามือนั่งพนักร์ ท่าที่ 2

ลักษณะท่ารำเกล้ามือนั่งพนักร์ ท่าที่ 2

ผู้รำนั่งห้อยเท้าซ้าย ยกขวาไว้พาดวางบนเท้าซ้าย ตะแคงฝ่าเท้าปลายนิ้วชี้ มาด้านหน้า แขนมือขวาวางทาบอก ปลายนิ้วทั้ง 5 นิ้วชี้ไปด้านข้าง มือซ้ายจับคว่ำตึงแขนกาง ออกไปด้านข้างระดับไหล่ ศีรษะเอียงซ้าย แล้วเลื่อนมือซ้ายมาด้านหน้า มือขวาแทงปลายนิ้วขึ้น ด้านบนแขนซ้ายส่งมาด้านหน้าจนถึงปลายมือซ้าย แล้วพลิกหงายฝ่ามือองแขนระดับอก มือซ้าย คลายมือจับออกพลิกมือสอดเกล้ามือบนมือขวา พลิกหงายฝ่ามือองแขนระดับอก เกล้ามือทั้งสอง สลับขึ้นลงตามจังหวะ

ท่าที่ 3

ภาพแสดงท่ารำเกล้ามือนั่งพนักร ท่าที่ 3

ลักษณะท่ารำเกล้ามือนั่งพนักร ท่าที่ 3

ผู้รำนั่งลักษณะเดิม มือทั้งสองตั้งวงเขาควาย แอ่นอก หน้าตรง แล้วลดมือตั้งวงเขาควายลงมาตั้งวงเสมอหน้าที่ละข้าง โดยเริ่มมือขวา ก่อน แล้วตามด้วยมือซ้ายดังภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพลมือชวามาตั้งวงหน้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพลมือซ้ายมาตั้งวงหน้า

ท่าที่ 4

ภาพแสดงท่ารำเกล้ามือนิ่งพนัก ท่าที่ 4

ลักษณะท่ารำเกล้ามือนิ่งพนัก ท่าที่ 4

ผู้รำนั่งลักษณะเดิม มือทั้งสองพนมไหว้อยู่ระหว่างอก ก้มศีรษะเล็กน้อย เป็นอันสิ้นสุดกระบวนรำประสมท่า ผู้รำจะแสดงในชุดอื่น ๆ ต่อไป

กระบวนการร่ำประสมท่าของในราถวิล จำปาทอง ดังรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ ดังนี้

ในกระบวนการร่ำประสมท่าประกอบด้วยลำดับขั้นตอนการร่ำ 10 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีจำนวนท่าร่ำแตกต่างกัน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1	ร่ำออกจากจาก	ใช้ท่าร่ำจำนวน 4 ท่า
ขั้นตอนที่ 2	ร่ำเหิงตั้ง	ใช้ท่าร่ำจำนวน 2 ท่า
ขั้นตอนที่ 3	ร่ำแม่ท่า	ใช้ท่าร่ำจำนวน 22 ท่า
ขั้นตอนที่ 4	ร่ำขนาดช้ำ	ใช้ท่าร่ำจำนวน 6 ท่า
ขั้นตอนที่ 5	ร่ำจับระบ้ำ	ใช้ท่าร่ำจำนวน 11 ท่า
ขั้นตอนที่ 6	ร่ำเพลงครู	ใช้ท่าร่ำจำนวน 4 ท่า
ขั้นตอนที่ 7	ร่ำขนาดเหว	ใช้ท่าร่ำจำนวน 4 ท่า
ขั้นตอนที่ 8	ร่ำเพลงทับ	ใช้ท่าร่ำจำนวน 4 ท่า
ขั้นตอนที่ 9	ร่ำท่องใจ	ใช้ท่าร่ำจำนวน 1 ท่า
ขั้นตอนที่ 10	ร่ำเคล้ามือนิ่งหนัก	ใช้ท่าร่ำจำนวน 4 ท่า

ในกระบวนการร่ำประสมท่าใช้ท่าร่ำทั้งหมด 62 ท่า มีท่าร่ำในลักษณะนิ่งร่ำจำนวน 19 ท่า ประกอบด้วย ร่ำแม่ท่า 10 ท่า ร่ำขนาดช้ำ 2 ท่า ร่ำเพลงทับ 4 ท่า และร่ำเคล้ามือนิ่งหนัก 3 ท่า มีท่าร่ำในลักษณะขึ้นร่ำ จำนวน 43 ท่า ประกอบด้วยร่ำออกจากจาก 4 ท่า ร่ำเหิงตั้ง 2 ท่า ร่ำแม่ท่า 12 ท่า ร่ำขนาดช้ำ 4 ท่า ร่ำจับระบ้ำ 11 ท่า ร่ำเพลงครู 4 ท่า ร่ำขนาดเหว 4 ท่า ร่ำท่องใจ 1 ท่า และร่ำเคล้ามือ 1 ท่า

3.3 เปรียบเทียบกระบวนการร่ำประสมท่าของในราถวิล จำปาทอง

กระบวนการร่ำประสมท่าของในราถวิล จำปาทอง พบว่าได้นำเอาท่าร่ำไปใช้แสดงจริงในแต่ละครั้งแตกต่างกันไป จากการติดตามสังเกตการร่ำประสมท่าในจำนวน 5 ครั้ง มีกระบวนการที่แตกต่างกัน ดังตาราง

ตารางเปรียบเทียบกระบวนการรำประสมท่าของในราตวิธ จำปาทอง

ลำดับขั้นตอน	ท่ารำ	ครั้งที่รำ				
		1	2	3	4	5
1 "รำออกจากฉาก"	ท่าที่ 1	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 2	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 3	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 4	/	/	/	/	/
2 "รำเพียงตั้ง"	ท่าที่ 1	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 2	/	/	/	/	/
3 "รำแม่ท่า"	ท่าที่ 1	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 2	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 3	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 4	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 5	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 6	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 7	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 8	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 9	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 10	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 11	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 12	/	-	-	/	-
	ท่าที่ 13	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 14	/	/	/	/	/

ลำดับขั้นตอน	ท่าท่า	ครั้งที่ท่า				
		1	2	3	4	5
	ท่าที่ 15	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 16	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 17	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 18	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 19	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 20	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 21	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 22	/	/	/	/	/
4 "ท่านาคฐา"	ท่าที่ 1	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 2	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 3	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 4	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 5	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 6	/	/	/	/	/
5 "ท่านิมระนำ"	ท่าที่ 1	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 2	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 3	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 4	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 5	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 6	/	/	/	/	/

ลำดับขั้นตอน	ทำซ้ำ	ครั้งที่ทำ				
		1	2	3	4	5
	ทำที่ 7	/	/	/	/	/
	ทำที่ 8	/	/	/	/	/
	ทำที่ 9	/	/	/	/	/
	ทำที่ 10	/	/	/	/	/
	ทำที่ 11	/	/	/	/	/
6 "รำเพลงครู"	ทำที่ 1	/	-	-	/	-
	ทำที่ 2	/	-	-	/	-
	ทำที่ 3	/	-	-	/	-
	ทำที่ 4	/	-	-	/	-
7 "รำนาถนเคียว"	ทำที่ 1	/	/	/	/	/
	ทำที่ 2	/	/	/	/	/
	ทำที่ 3	/	/	/	/	/
	ทำที่ 4	/	/	/	/	/
8 "รำเพลงทับ"	ทำที่ 1	-	-	-	-	-
	ทำที่ 2	-	-	-	-	-
	ทำที่ 3	-	-	-	-	-
	ทำที่ 4	-	-	-	-	-

ลำดับขั้นตอน	ท่าท่า	ครั้งที่ท่า				
		1	2	3	4	5
9 "ท่าทองโง"	ท่าทองโง	/	/	/	/	/
10 "ท่าเคล้ามือหนัง"	ท่าที่ 1	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 2	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 3	/	/	/	/	/
	ท่าที่ 4	/	/	/	/	/
	รวม	58	42	42	58	42

จากตารางเปรียบเทียบกระบวนท่าประสมท่า จำนวน 5 ครั้ง สามารถสรุปได้ดังนี้

3.3.1 ลักษณะกระบวนท่า

กระบวนท่าท่าที่โนอาตวิล ใช้แสดงทั่วไปในปัจจุบัน เป็นกระบวนท่าที่ใช้ท่าท่าแตกต่างกัน มีการคัดท่าท่าและลำดับขั้นตอนบางส่วนออก ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะกระบวนท่าได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

3.3.1.1 กระบวนท่าประสมท่าที่ใช้ท่าท่า 58 ท่า มีท่าท่าเสียงตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ท่าออกจากจาก 4 ท่า
2. ท่าเหิงตุ้ง 2 ท่า
3. ท่าแม่ท่า 22 ท่า
4. ท่าขนาดข้า 6 ท่า
5. ท่าจับระบำ 11 ท่า
6. ท่าเพลงครู 4 ท่า
7. ท่าขนาดเข่า 4 ท่า
8. ท่าทองโง 1 ท่า
9. ท่าเคล้ามือหนัง 4 ท่า

กลุ่มนี้ได้คัดท่าท่าในขั้นตอนท่าเพลงทับออกทั้งหมด แต่ยังคงปฏิบัติท่าท่าในขั้นตอนอื่น ๆ ครบทุกท่า ทั้งนี้เพราะการท่าประสมท่ารองโนอาตวิลในปัจจุบันจะเป็นลักษณะการท่าคู่และท่าหญิง โดยโนอาตวิลจะออกท่าพร้อมกันนางท่าในคณะ ทำให้ต้องคัดขั้นตอนการท่าเพลงทับซึ่งเป็นท่าท่ายากออกเพื่อให้การแสดงมีความกลมกลืนกัน ประกอบกับมีข้อจำกัดทางด้านเวลาที่ท่า

การแสดง การรำประสมท่าในลักษณะนี้เลือกนำมาใช้เมื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความสามารถทางด้านทักษะกระบวนการ และระยะเวลาในการแสดงนาน

3.3.1.2 กระบวนรำประสมท่าที่ใช้ท่ารำ 42 ท่า มีท่ารำเรียงตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รำออกจากฉาก 4 ท่า	5. รำจับระบำ 11 ท่า
2. รำเชิงสูง 2 ท่า	6. รำนาคเร็ว 4 ท่า
3. รำแม่ท่า 10 ท่า	7. รำห้องโง 1 ท่า
4. รำนาคช้า 6 ท่า	8. รำเคล้ามือหนัง 3 ท่า

กลุ่มนี้ได้ตัดท่ารำในขั้นตอนรำเพลงครู และท่ารำเพลงทับออกทั้งหมด และตัดท่ารำในขั้นตอนรำแม่ท่า ออก 12 ท่า คือท่าที่ 1 ถึงท่าที่ 12 ท่ารำที่ในภาคคัดเลือกคัดออกจะเป็นท่ารำช้าที่มีความแตกต่างกันเพียงใช้นั่งรำและยืนรำ การรำประสมท่าลักษณะนี้เลือกนำมาใช้เมื่อต้องการตัดการแสดงให้สั้นลงตามระยะเวลาที่ทำการแสดง

กระบวนรำประสมท่าทั้ง 2 ลักษณะนี้เป็นกระบวนรำที่ในภาคคัดเลือกใช้แสดงโดยปกติทั่วไป ส่วนกระบวนรำประสมท่าที่มีท่ารำครบสมบูรณ์ทุกขั้นตอนนั้น ในภาคเลือกนำออกแสดงเฉพาะในโอกาสสำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น เมื่อมีการแข่งขันในโอกาสต่าง ๆ เมื่อต้องการสาธิตการรำในราให้กับหน่วยงานหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ที่มีการบันทึกเทปโทรทัศน์ วิดีทัศน์ เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะการรำในแบบโบราณ และเมื่อต้องฝึกหัดถ่ายทอดกระบวนรำให้กับลูกศิษย์ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเป็นกระบวนรำมีท่ารำละเอียดซับซ้อนมาก ต้องใช้เวลาในการแสดงนาน ผู้รำต้องมีสภาพร่างกายพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งปัจจุบันในภาคเลือกมีอายุมากขึ้น มีสุขภาพและรูปร่างไม่อำนวยต่อการรำด้วยกระบวนท่ารำครบสมบูรณ์เหมือนในอดีต ประกอบกับมีระยะเวลาที่ไม่อำนวยต่อการแสดง ทำให้ในภาคเลือกใช้กระบวนรำที่ตัดทอนจากกระบวนรำเต็มรูปแบบ

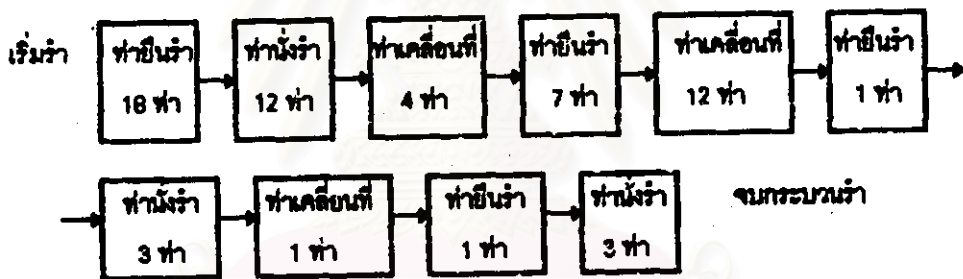
3.3.2 ทดวิธีการนำเสนอรูปแบบกระบวนรำ

กระบวนรำประสมท่าของในภาคเลือกมีวิธีการในการนำเสนอรูปแบบกระบวนรำ ดังนี้

3.3.2.1 การปฏิบัติท่ารำเรียงตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ รำออกจากฉาก รำเชิงสูง รำแม่ท่า รำนาคช้า รำจับระบำ รำเพลงครู รำนาคเร็ว รำเพลงทับ รำห้องโง รำเคล้ามือหนัง ท่ารำแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญแตกต่างกันที่ผู้รำจะพิจารณาคัดเลือกนำมาปฏิบัติในแต่ละครั้งให้เหมาะสม ซึ่งสามารถแบ่งลำดับความสำคัญขั้นตอนการรำได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มชั้นตอนที่ใช้รำทุกครั้งโดยไม่มีการตัดทำรำ ได้แก่ ชั้นตอนรำออก จากจาก รำเหิงศึ่ง รำนาคช้ำ รำจัดระนำ รำนาคเร็ว รำห้องโง และรำเคล้ามือหนึ่งหนักเป็นต้น
2. กลุ่มชั้นตอนที่ใช้รำทุกครั้ง แต่มีการตัดทำรำออกในกรณีที่มีเวลาการแสดงสั้น ๆ ได้แก่ ชั้นตอนรำแม่ท่า การตัดทำรำในชั้นตอนนี้จะเลือกตัดทำรำทำที่ 1 - ทำที่ 12 ซึ่งเป็นท่ารำที่ซ้ำกับทำที่ 14 - ทำที่ 21 มีความแตกต่างกันเพียงยืนรำและนั่งรำเท่านั้น
3. กลุ่มชั้นตอนที่เลือกนำมาใช้ในบางโอกาส ได้แก่ ชั้นตอนรำเพลงครู และชั้นตอนรำเพลงทับ ถ้าหากในราเห็นว่าการแสดงในครั้งนั้นมีเวลาในการแสดงมากจะเพิ่มชั้น ตอนรำเพลงครู หรือถ้าหากรำในราในกรณีพิเศษ เช่น รำแข่งประชันโง ผู้รำจะเพิ่มชั้นตอนการรำ เพลงทับเข้าไปด้วย

3.3.2.2 การเรียงลำดับท่ารำ ในกระบวนรำประสมท่าของในราถวิลมีการจัดเรียง ลำดับท่าด้วยท่ายืนรำ ทำนั่งรำและท่าเคลื่อนไหวที่สลับกันอย่างสอดคล้องกลมกลืนดังนี้

การเรียงลำดับท่ารำมีการปฏิบัติท่ารำในกลุ่มยืนรำปรากฏอยู่ 4 ครั้ง กลุ่มนั่งรำมี ปรากฏอยู่ 3 ครั้ง ท่าเคลื่อนไหวที่มีปรากฏอยู่ 3 ครั้ง เป็นการจัดวางท่ารำได้อย่างเหมาะสมไม่เน้นการ ปฏิบัติท่ารำกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

3.3.2.3 การเลือกใช้ท่ารำที่มีความสมดุลและเหมาะสมกับสรีระรูปร่าง เนื่อง ด้วยในราถวิลมีลักษณะรูปร่างสูงใหญ่มีน้ำหนักตัวมาก ท่ารำที่ในราถวิลเลือกใช้จึงเป็นท่ารำใน ลักษณะนั่งรำเน้นการปฏิบัติท่ารำที่ใช้อวัยวะส่วนบน อวดการอ่อนตัวและการคลังแรนอันเป็น ลักษณะเด่นของตน ส่วนท่ารำที่ต้องใช้พลังกำลังขามากจะไม่มีปรากฏในการรำประสมท่าของ ในราถวิล

3.3.3 แนวคิดการรำประสมท่าของในราถวิล

จากการศึกษากระบวนรำประสมท่าของในราถวิล สามารถสรุปแนวคิดที่สำคัญ ของการรำประสมท่าได้ดังนี้

1. กระบวนรำต้องปฏิบัติตามรูปแบบขั้นตอนการแสดงตามแบบ
โบราณที่ได้รับถ่ายทอดมาจากครูโนรา
2. ยึดท่ารำที่ได้รับถ่ายทอดมาจากครูโนราเป็นหลัก แล้วสอดแทรกด้วยท่ารำที่
คิดสร้างสรรค์ขึ้นมา
3. กระบวนรำประสมท่าแต่ละครั้งต้องปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นให้สั้น - ยาว ตาม
ความเหมาะสมกับเวลา โอกาส และความพร้อมของผู้ชมและผู้รำ โดยอยู่ในดุลยพินิจของผู้รำ
4. เลือกปฏิบัติท่ารำที่เป็นท่ายากก่อนแล้วจึงปฏิบัติท่าง่าย ทั้งนี้เพราะในช่วงต้น
ผู้รำมีสภาพร่างกายพร้อมสมบูรณ์และยังไม่มีอาการอ่อนล้า จึงควรปฏิบัติท่ายากก่อน ถ้าหาก
เลือกปฏิบัติท่าง่ายก่อนอาจจะทำให้เหนื่อยล้า ไม่สามารถปฏิบัติท่ายากในตอนท้ายได้

3.4 วิเคราะห์ลักษณะการรำประสมท่าของโนราดวิธ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ที่เกี่ยวกับโนรา

ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาสรุปวิเคราะห์ในครั้งนี ประกอบด้วย

1. โนรายกหรือนายยก ชูบัว ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงโนรา ปี พ.ศ.
2530
2. นายธรรมนิษฐ์ นิคมรัตน์ คบ. วิทยาลัยครูสงขลา ศศ.ม. นาฏยศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสงขลา และเป็นคณะกรรมการกองทุนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อส่งเสริมการแสดงโนรา สถาบันราชภัฏสงขลา

ประวัติการรำโนราได้รับการฝึกหัดและถ่ายทอดท่ารำโนรามาจากอาจารย์สาโรช นาคะวิโรจน์ ซึ่งเป็นสายตระกูลโนราขุบรูปดัมภ์นรากรณ์ (โนราพุ่มทewa) แล้วได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากนายโงโนราอาวุโสอีกหลายท่าน ปัจจุบันได้ถ่ายทอดการรำโนราให้กับนักศึกษา สถาบันราชภัฏสงขลา และเป็นวิทยากรรับเชิญสอนรำโนราให้แก่นักเรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้รับเชิญให้ไปร่วมแสดงกับคณะโนราอาชีพอยู่เนือง ๆ

3. นายสุพัฒน์ นาคเสน ศษ.บ นาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ศศ.ม. นาฏยศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันรับราชการ ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5 และหัวหน้าหมวดวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช

ประวัติการทำในธาได้รับการฝึกหัด และถ่ายทอดทำในธามาจากในธาพร้อมจำวัง ในรายก ชูบัวและได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากนายโงะในธาอายุสี่อีกหลายท่าน ปัจจุบันได้ถ่ายทอดการทำในธาให้กับนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช และเป็นวิทยากรรับเชิญสอนทำในธาให้แก่ักเรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ได้รับเชิญให้ไปร่วมแสดงกับคณะในธาอาชีพอยู่เสมอ พร้อมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดแข่งขันเพลงบอกและในธา ในงานประเพณีเทศกาลเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 สืบมาจนถึงปัจจุบัน

กระบวนการทำในธาแต่เดิมล้วนเป็นทำรำรองในธาผู้ชาย ต่อมาเมื่อมีในธาผู้หญิงเกิดขึ้น กระบวนการทำในธาผู้หญิงได้รับสืบทอดมาจึงเป็นทำรำรองในธาผู้ชาย ที่ปฏิบัติกันเมื่อในอดีต แต่ในปัจจุบันพบว่า กระบวนการของในธาผู้หญิงและในธาผู้ชายมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากความสามารถของในธาผู้หญิงในการเก็บรายละเอียดของการปฏิบัติทำรำว่ากระทำไ้ครบถ้วนหรือไม่ และมีความคิดสร้างสรรค์พลิกเพลงทำต่าง ๆ มากน้อยอย่างไร การวิเคราะห์กระบวนการทำในธาอดีต จึงต้องนำมาเปรียบเทียบกับกระบวนการของในธาผู้ชายที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.4.1 วิเคราะห์ลักษณะการทำประสมทำรองในธาอดีต จำปาทอง โดย ในรายกชูบัว

3.4.1.1 ลักษณะทั่วไป

3.4.1.1.1 กระบวนทำประสมทำรองในธาอดีต ที่ปรากฏในปัจจุบันได้จัดทำรำซึ่งเป็นท่ายากอันเป็นเอกลักษณ์ของการทำในธาออกไป อาทิเช่น ท่าลงจาก ท่าจากน้อย ท่าขึ้นนอน ทำวังเก็บเท้าหรือท่าเก็บตีนเดียว ทั้งนี้เข้าใจว่าสาเหตุที่ในธาอดีตจัดทำรำเหล่านี้ก็ออกเพราะ

1. มีทัศนคติว่าเป็นท่ารำที่ไม่เหมาะสมกับผู้หญิง เพราะผู้รำต้องยกเท้าสูงและต้องต่างขาออกกว้าง คูไม่เหมาะสมกับผู้หญิง
2. ในธาอดีตอยู่ในวัยที่ไม่เหมาะกับการปฏิบัติท่ายาก รวมทั้งสระรูป่างสูงใหญ่มีน้ำหนักตัวมากไม่มีความคล่องตัวในการปฏิบัติท่ารำ
3. การทำประสมทำรองในธาอดีตที่แสดงอยู่ในปัจจุบันเป็นการรำหมู่ ใช้นางรำพร้อมกันครั้งละ 2 - 4 คน เป็นอย่างน้อย จึงจำเป็นต้องปรับท่ารำที่เป็นท่ายากออก เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติได้พร้อมเพรียงกลมกลืนกัน

3.4.1.1.2 ในราตวิธมีทักษะทางการจัดสรรและระเบียบของร่างกายในการปฏิบัติท่าท่าแต่ละท่าได้สัดส่วน เหมาะสมมีนิ้วมือ ลำแขน และลำตัวอ่อนเหมาะสำหรับการปฏิบัติท่าท่าในราให้สวยงามได้

3.4.1.1.3 ในกระบวนการท่าท่าประสมท่าของในราตวิธแต่ละครั้งพบว่ามีอาการตัดท่าดับท้อออกไป การกระทำดังกล่าวทำให้ท่าท่าบางท่าบางบทรขาดหายไปเมื่อไม่ได้นำออกมาแสดงบ่อย ๆ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายที่ทำให้ท่าท่าบางส่วนสูญหายไป

3.4.1.1.4 ในราตวิธมีความฉลาดในการเลือกใช้ท่าท่าเพื่อหลีกเลี่ยงจุดด้อยของคน แล้วพยายามเอาจุดเด่นมาใช้ในการปฏิบัติท่าท่า เช่น เน้นการปฏิบัติท่าท่าที่ใช้ร่างกายส่วนบน หลีกเลี่ยงท่าท่าที่ต้องยืนยกเท้าสูงหรือการย่อเหยียดมาก ๆ โดยใช้วิธีการนั่งทับเก็บเท้าหรือยืนห้อยเท้าเพื่อไม่ให้ดูเกะกะเก้งก้าง

3.4.1.2 ลักษณะท่าท่า

3.4.1.2.1 ลักษณะการท่าท่าทำขนาด เป็นท่าขนาดของในราผู้ชายมีลักษณะการปฏิบัติท่าท่าโดยกางมือออกขนาดแขนทั้งสองข้าง และขนาดด้วยมือข้างเดียว พร้อมกับจังหวะสับเท้าในลักษณะผ่าเขย อันเป็นลักษณะของในราผู้ชาย ซึ่งต่างกับท่าขนาดของในราผู้หญิงโดยทั่วไปที่ใช้ท่าขนาดนาง คือ ใช้มือข้างใดข้างหนึ่งปิดมืออีกข้างปิดป้องหน้าอก อันเป็นท่าทางที่แสดงออกถึงการรักนวลสงวนตัว ปิดป้องของรักของสงวนของผู้หญิง

3.4.1.2.2 การเดินสับเท้าในท่าขนาดสาว ในราตวิธยกเท้าสูงเกินไปทำให้ดูหยาบ ไม่นุ่มนวล ซึ่งเป็นจุดด้อยอย่างหนึ่งในกระบวนการท่าท่าของในราตวิธ

3.4.1.2.3 ในราตวิธเป็นในราผู้หญิงที่สามารถแตกท่าท่าได้อย่างละเอียด เช่น การท่าท่าค้ำมือและท่าสอศร้อยในท่าเชื่อม ในราตวิธสามารถแตกท่าท่า 2 ท่านี้ออกเป็นท่าย่อยได้ 6 ท่า คือ

ท่าที่ 1 ท่าค้ำมือ	ท่าที่ 4 ท่าโคมเวียน
ท่าที่ 2 ตั้งวงหน้าระดับอก	ท่าที่ 5 แหงปลายนิ้วลงหงายมือระดับอก
ท่าที่ 3 จับหงายสองมือระดับอก	ท่าที่ 6 ท่าสอศร้อย

3.4.2 วิเคราะห์ลักษณะการท่าท่าประสมท่าของในราตวิธ จำปาทอง โดย นายธรรมนิษฐ์ นิคมรัตน์

3.4.2.1 ลักษณะทั่วไป

3.4.2.1.1 ลักษณะโครงสร้างทางสรีระของในภาดวิต มีรูปร่างสูงใหญ่ ไม่เหมาะสมกับการรำในอา แต่เนื่องจากช่วงนิ้ว แขน ข้อต่อส่วนต่าง ๆ มีความอ่อนนิ่ม เมื่อกรีดนิ้ว ตะบด แขน ขา หรือรยับส่วนต่าง ๆ ทำให้ดูนิ่มนวล พริ้วไหว ประกอบกับการจัดระเบียบร่างกายได้ สดส่วนทำให้ลีลาท่าทางการรำรำของในภาดวิตสวยงาม เป็นธรรมชาติดูไม่เคอะเขิน ลักษณะ โครงสร้างทางสรีระจึงมิได้เป็นอุปสรรคต่อการรำรำของในภาดวิตแต่อย่างใด

3.4.2.1.2 ลักษณะกระบวนรำของในภาดวิต เป็นกระบวนรำที่ได้รับการ ถ่ายทอดมาจากสายตระกูลในอาที่มีท่าแบบนิ่มนวล ท่ารำต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครู ในอา และท่ารำที่คิดสร้างสรรค์ขึ้น จึงเหมาะสมกับบุคลิกการรำรำของในอาผู้หญิง ลักษณะ ท่ารำจะนิ่มนวลมากกว่าการรำที่ดองรยับจึงหว่าให้หนักแน่นเพื่ออวดพลังกำลังความแข็งแรงของ ร่างกาย

3.4.2.1.3 การเลือกปฏิบัติท่าที่แสดงถึงความแข็งแรง และการใช้พลัง กำลังรอกกำลังขา เพื่ออวดท่ารำที่ดูสง่า จึงรังแบบผู้ชายมีน้อย ท่ารำที่ปรากฏเป็นท่ารำที่ใช้ร่างกาย ส่วนบนตั้งแต่สะเอวขึ้นไป เน้นการใช้มือ ลำแขนและการอ่อนตัว เพื่ออวดความอ่อนตัว ความ นิ่มนวลและการสั่นไหวของท่ารำเป็นส่วนใหญ่

3.4.2.1.4 การปรับเปลี่ยน การเรียงลำดับท่ารำของในภาดวิตเป็นไป อย่างเหมาะสม กลมกลืนสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นอย่างดี การเรียงลำดับท่ารำประกอบด้วยทำขึ้น ทำนั่งและท่าเคลื่อนไหวที่สลับกันไป มีการปฏิบัติท่ารำได้สมดุลทั้งซ้าย - ขวา หน้า - หลัง และเมื่อจบ กระบวนรำแต่ละชั้นตอนจะใช้ท่าโค้งคำนับเป็นท่าจบ อันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของในภาดวิต ที่ มีความแตกต่างไปจากในอาโดยทั่วไป

3.4.2.1.5 ชุดเครื่องแต่งกายของในภาดวิตมีความสวยงามเหมาะสมดี ชุดลูกปิดมีรายละเอียดของลวดลายและสีสันทัดเจน แสดงถึงความพิถีพิถันในการเลือกลวดลาย และสีลูกปิดได้โดดเด่นสวยงาม การสวมเทริดมีลักษณะเหมาะสมกับรูปใบหน้าของในอาผู้หญิง เป็นเทริดที่มีลักษณะกรอบหน้าเป็นรูปโค้งมนตามรูปใบหน้า ซึ่งกำลังได้รับความนิยมมากในกลุ่ม ของในอาผู้หญิงของจังหวัดพัทลุงและสงขลา ซึ่งเป็นเทริดที่แตกต่างไปจากเทริดของในอาผู้ชาย ที่มีลักษณะกรอบหน้าเป็นรูปเหลี่ยมหน้าตัด

3.4.2.2 ลักษณะท่ารำ

3.4.2.2.1 ลักษณะท่ารำที่ใช้เหลี่ยมขาเป็นมุมฉาก ไม่มีอยู่ในกระบวนรำ ของในภาดวิต การใช้เหลี่ยมแขนมีปรากฏอยู่ในท่าเราควายและท่าคสิงห์นั้น นับว่ากระบวน

ำของในภาถวถลมีความชัดเจนในการใช้เหลี่ยมรข เลี่ยมรนนอยกว่าการำของในภาอื่น ๆ โดยทั่วไป

3.4.2.2.2 การตั้งวงมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากวงของในภาทั่วไปคือ ตั้งวงในลักษณะตั้งมือโค้งสูงมาด้านหน้าปลายนิ้วอยู่ในลักษณะหน้าผาก ซึ่งวงของในภาทั่วไปมีลักษณะเป็นวงเหลี่ยมในลักษณะวงเรขาควย และการตั้งวงหน้าในท่าห้องใจ มีลักษณะการตั้งวงอยู่ในระดับต่ำระดับหน้าห้อง ทำให้ผู้รำไม่เช็ดหน้าหรือเปิดปลายคาง นับเป็นจุดด้อยอย่างหนึ่งของในภาถวถล

3.4.2.2.3 การใช้เท้าของในภาถวถลในท่าเดินยกเท้าสูงจนดูหยาบไม่นิยม นวล ส่วนการใช้เท้าในลักษณะต่าง ๆ เช่น แตะปลายเท้า เรียงปลายเท้า กระทุ้งเท้า ถัดเท้า สามารถปฏิบัติได้สอดคล้องกลมกลืน ขณะที่การใช้เท้าในลักษณะวิ่งเก็บเท้าหรือเดินดินเตี้ยอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการำในภาไม่มีปรากฏอยู่ในระบวนรำ

3.4.2.2.4 มีการสอดแทรกการอ่อนตัวและอวดความอ่อนของนิ้วมือและลำแขน ในลักษณะท่าคลังแขนในระบวนท่ารำหลายท่า

3.4.3 วิเคราะห์ลักษณะการรำประมทำของในภาถวถล จำป่าทอง โดย นายสุทัศน์ นาคเสน

3.4.3.1 ลักษณะทั่วไป

3.4.3.1.1 การเรียงลำดับท่ารำมีความสมดุลซ้าย - ขวา หน้า - หลัง และได้แสดงท่ารำครบถ้วนตามลำดับขั้นตอน เห็นได้จากการนำเอากระบวนรำที่เป็นกระบวนรำหลักมาจัดลำดับได้อย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ยังสามารถลดหรือเพิ่มจำนวนท่ารำได้ทันทีทันใด ตามความเหมาะสมกับเวลาสถานที่และโอกาสที่ใช้ในการแสดงแต่ละครั้ง โดยยังคงยึดรูปแบบตามขั้นตอนที่ถือปฏิบัติกันไว้อย่างเคร่งครัด

3.4.3.1.2 การแต่งกายของในภาถวถลเป็นการแต่งกายในลักษณะใดไม่สามารบบอกได้แน่ชัด ทั้งนี้เพราะมีเครื่องแต่งกายไม่ครบตามแบบชุดเครื่องต้นชุดใหญ่ ซึ่งขาดสังวาลและปีกนกแอ่น และมีเครื่องแต่งกายมากกว่าชุดเครื่องต้นชุดเล็กหรือเครื่องนางโดยทั่วไป อาทิเช่น มีกำสังดินแขน ปลายแขน สร้อยคอ ทับทรวง บังสะโพก นับว่าเป็นการแต่งกายในลักษณะผสมผสาน ซึ่งมีความสวยงามในอีกลักษณะหนึ่ง

3.4.3.1.3 การเลือกใช้เทริด ในภาถวถลเลือกใช้เทริดที่มีลักษณะเหมาะสมกับรูปหน้าของตนได้อย่างดี เป็นเทริดที่มีรูปทรงลักษณะเทริดทรงเมียบ คือเทริดที่มีกรวยหน้าเป็น

รูปโค้งรับกับหน้ามาก เมื่อนำมาสวมใส่ทำให้รับกับรูปหน้ามาก ให้ความรู้สึกกลมกลึงสวยงาม ซึ่งต่างไปจากเทริดทองผู้ คือเทริดที่มีกรอบหน้าเป็นรูปเหลี่ยมหักฉาก อันเป็นเทริดที่โนราผู้ชายนิยมใช้สวมใส่

3.4.3.2 ลักษณะท่ารำ

3.4.3.2.1 การรำประสมท่าของโนราถวิล เป็นการรำที่มุ่งเน้นแสดงความสามารถการใช้ร่างกายส่วนบนตั้งแต่ศีรษะขึ้นไป อดความอ่อนตัว การบังคับแขน มือ ในท่ากลอกแขนได้อย่างโดดเด่น

3.4.3.2.2 การใช้พลังความแข็งแรงในการปฏิบัติท่ารำที่ต้องยืนรับน้ำหนักตัวด้วยการยืนย่อเข่าหรือยืนด้วยขาข้างเดียว เช่น ท่าลงจากใหญ่ ท่าขึ้นนอน ท่าจากน้อย ซึ่งเป็นท่ารำที่แสดงถึงการใช้พลังความแข็งแรงของผู้รำนี้มีปรากฏในกระบวนรำของโนราถวิลน้อยมาก

3.4.3.2.3 ลักษณะเหลี่ยม ครูโนราอาวุโสได้กล่าวไว้ว่า การรำโนรานั้นต้องได้เหลี่ยมได้วง เหลี่ยมในที่นี้หมายถึงลักษณะของขาที่มีการย่อเป็นเหลี่ยมท่ามุกกัน คือ ผู้รำจะต้องรักษาวงหรือเหลี่ยมให้คงที่ถูกระดับสัมพันธ์กันกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ท่าลงจากใหญ่ เข่าทั้งสองต้องท่ามุกประมาณ 90 องศา ในขณะที่ลำตัวและศีรษะตั้งตรง ท่าเดินก้าวเท้าในท่าขนาดช้า เข่าทั้งสองจะต้องย่อตั้งเหลี่ยมได้สัดส่วนกับวงแขน จากการสังเกตการรำของโนราถวิล มีการใช้เหลี่ยมปรากฏให้เห็นชัดในช่วงการก้าวเท้าเดินท่าขนาดช้า ส่วนเหลี่ยมร่ายของเท้าในท่ารำอื่น ๆ ไม่มีปรากฏ

3.4.3.2.4 ลักษณะวง การรำโนราโดยทั่วไปพบว่าลักษณะวงมี 2 ลักษณะ คือ วงแขนลักษณะโค้งออกคล้ายกับการตั้งวงร่อนนาฏศิลป์ไทย และวงแขนลักษณะรูปเหลี่ยมหักฉาก ในกระบวนรำของโนราถวิลมีลักษณะวงเป็นรูปโค้งมากกว่าการใช้วงเหลี่ยม สันนิษฐานว่าการใช้วงดังกล่าวมุ่งเน้นให้เห็นถึงความเหมาะสมกับรูปปร่างของผู้หญิงมากกว่าการใช้วงเหลี่ยมที่แสดงถึงพลังความเข้มแข็งอย่างโนราผู้ชาย

3.4.3.2.5 ในกระบวนท่ารำของโนราถวิล มีความสอดคล้องกลมกลืนกันดี ด้วยการใช้ท่าเชื่อมที่แตกทำไปอย่างละเอียด

จากการวิเคราะห์การรำประสมท่าของโนราถวิล จำปาทอง ของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการทั้งสามท่าน สามารถกล่าวสรุปได้ว่า ในภาพรวมของกระบวนท่ารำประสมท่าของโนราถวิล ไม่แตกต่างไปจากกระบวนรำประสมการของโนราผู้ชายและโนราโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากโนราผู้หญิงเป็นกลุ่มนักแสดงที่เกิดขึ้นหลังกลุ่มโนราผู้ชาย ฉะนั้นท่ารำของโนราผู้หญิงจึงได้รับการ

ฝึกหัดและถ่ายทอดมาจากโนราผู้ชาย กระบวนท่าท่าที่โนราผู้หญิงยึดเป็นแบบอย่างถือปฏิบัติจึงมีลักษณะเดียวกันกับโนราผู้ชาย

ข้อแตกต่างที่มีปรากฏจึงเป็นเพียงรายละเอียดปลีกย่อยของการปฏิบัติท่าท่า ซึ่ง เป็นเทคนิควิธีการเฉพาะบุคคลที่ค้นหาวิธีการปฏิบัติท่าท่า ให้มีความเหมาะสมกับตัวเองซึ่งโนรา ตรีสามารถทำได้สวยงาม เหมาะสมกับสรีระรูปร่าง และความถนัดของตนได้อย่างกลมกลืน สวยงาม ไม่เคอะเขิน และมีความต่อเนื่องเป็นอย่างดี

การปฏิบัติท่าท่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของโนราตรี มีดังนี้

1. ลักษณะวง เป็นลักษณะวงโค้งสูงระดับหน้าผาก
2. ใช้ท่าขนาดผู้ชายแทนการใช้ท่าขนาดผู้หญิง
3. ใช้ท่าค้ำหลังแขนอวดความอ่อนของลำแขนสอดแทรกอยู่ในท่าท่าต่าง ๆ

การปฏิบัติท่าท่าของโนราตรี พบว่ามีลักษณะเด่น และลักษณะด้อยในการปฏิบัติท่าท่า ดังนี้

การปฏิบัติท่าท่าที่เป็นลักษณะเด่นประกอบด้วย

1. สามารถแตกรายละเอียดของท่าท่าได้ดี เช่น การแตกท่าท่าในท่าเชื่อม จาก 2 ท่า เป็นท่าย่อย 6 ท่า
2. เลือกใช้ท่าท่าที่เน้นความอ่อนของนิ้วมือ ลำแขน และลำตัว โดยเลี่ยงการใช้ท่าท่าที่ต้องใช้กำลังขามาก เพื่อความเหมาะสมกับลักษณะรูปร่างที่สูงใหญ่มีน้ำหนักตัวมาก
3. ลักษณะการปฏิบัติท่าท่ามีความนิ่มนวล ซึ่งเป็นลักษณะการรำรำของสายโนราที่มีท่าท่าแบบนิ่มนวล เหมาะสมกับโนราผู้หญิง

4. ลำตัว นิ้วมือ ลำแขน มีลักษณะอ่อนกว่าปกติ ที่โนราตรีนำมาใช้เป็นจุดเด่นในการปฏิบัติท่าท่า

การปฏิบัติท่าท่าที่เป็นลักษณะด้อย ประกอบด้วย

1. ไม่มีการปฏิบัติท่าท่าที่ต้องใช้พลังกำลังความแข็งแรงของกำลังขา อันเป็นท่าท่าที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำโนรา เช่น ท่าจากน้อย ท่าลงจาก ท่าขึ้นนอน ท่าเก็บดินเตี้ย
2. เน้นการปฏิบัติท่าท่าที่ใช้ความอ่อนของนิ้วมือ ลำแขน และลำตัวมากกว่าท่าท่าที่ใช้การยกเท้า กระดกเท้า การเก็บดินเตี้ย และการย่อเหลี่ยมขา
3. การเดินสับเท้าในท่าขนาดผู้รำยกเท้าสูงเกินไป

สรุป

จากการศึกษากระบวนการประกอบทำรองเท้าในภาคอุตสาหกรรม จำปาทอง ดังที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ ดังนี้

รูปแบบกระบวนการประกอบด้วยการทำ 10 ขั้นตอน เรียงตามลำดับ คือ 1. ทำออกจากฉาก 2. ทำเชิงตั้ง 3. ทำแม่ทำ 4. ทำขนาดซ้ำ 5. ทำจับระบ่า 6. ทำเพลงครุ 7. ทำขนาดเร็ว 8. ทำเพลงทับ 9. ทำห้องใจ 10. ทำเคล้ามือหนัง

ในกระบวนการประกอบทำมีทำทำทั้งหมด 62 ทำ แบ่งแยกย่อยตามลำดับขั้นตอนการทำได้ดังนี้

1. ทำออกจากฉาก 4 ทำ	6. ทำเพลงครุ 4 ทำ
2. ทำเชิงตั้ง 2 ทำ	7. ทำขนาดเร็ว 4 ทำ
3. ทำแม่ทำ 22 ทำ	8. ทำเพลงทับ 4 ทำ
4. ทำขนาดซ้ำ 6 ทำ	9. ทำห้องใจ 1 ทำ
5. ทำจับระบ่า 11 ทำ	10. ทำเคล้ามือหนัง 3 ทำ

การทำประกอบทำรองเท้าในภาคอุตสาหกรรม ที่พบเห็นโดยทั่วไปในปัจจุบัน มีกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะตัวสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กระบวนการประกอบทำมี 2 ลักษณะ คือ กระบวนการประกอบทำที่ใช้ทำทำ 68 ทำ และกระบวนการประกอบทำที่ใช้ทำทำ 42 ทำ ส่วนการทำแบบเดิมกระบวนการทำนั้นไม่นิยมนำมาแสดง โดยทั่วไปเลือกนำมาแสดงเฉพาะบางโอกาส เช่น การทำประชันใจ

2. กทวิธีกรนำเสนอรูปแบบกระบวนการทำ การทำประกอบทำรองเท้าในภาคอุตสาหกรรม มีรูปแบบการนำเสนอกระบวนการทำดังนี้ 1. การปฏิบัติทำทำต้องเรียงตามลำดับขั้นตอน 2. การเรียงลำดับทำทำในกระบวนการแต่ละครั้งประกอบด้วยทำทำทำ ทำขึ้นทำ และทำเคลื่อนที่ สลับกันอย่างสอดคล้องกลมกลืน 3. การเลือกใช้ทำทำต้องมีความสมดุลย์และเหมาะสมกับสรีระร่างกาย

3. แนวคิดการทำประกอบทำรองเท้าในภาคอุตสาหกรรม มีดังนี้ 1. กระบวนการทำต้องปฏิบัติตามรูปแบบขั้นตอนการแสดงผลตามแบบโบราณ 2. ยึดทำทำรองเท้าในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก 3. มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำทำให้สอดคล้องกับเวลา โอกาสและความพร้อมของคนดู และผู้ทำ 4. เลือกปฏิบัติทำยากไปหาทำง่าย

ดังนั้นในภาคอุตสาหกรรมจะประสบความสำเร็จในการทำประกอบทำจำเป็นต้องมีผู้ชมและผู้ชมและกลุ่มศิลปินด้วยกันได้จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการทำประกอบทำอย่างต้องแท้

สามารถจัดรูปแบบลำดับขั้นตอนการแสดงได้สอดคล้องกับกระบวนการท่ารำ และมีความรู้ความเข้าใจในท่วงท่า และแนวคิดการรำประสมท่าอย่างละเอียดลึกซึ้งควบคู่ไปกับการฝึกฝน พัฒนาฝีมือของคนที่ได้ถ่ายทอดมาจากครูโนรา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย